

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2024

Bc. Pavel Mazanec

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Mediální obraz života a díla Jaroslava Seiferta
v 70. a 80. letech 20. století**

Diplomová práce

Autor práce: Pavel Mazanec

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Pavel Mazanec

Bibliografický záznam

MAZANEC, Pavel. *Mediální obraz života a díla Jaroslava Seiferta v 70. a 80. letech 20. století*. Praha, 2023. 71 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, Ph. D

Rozsah práce: 109 837 znaků

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje československému literátovi a laureátovi Nobelovy ceny za literaturu pro rok 1984 Jaroslavu Seifertovi. Úvodní kapitoly nejprve představují stručnou historii a vlastnický background vybraných periodik, která jsou následně užita jako zdroje žurnalistických textů. Další části také popisují historický a společenský kontext vymezeného období 70. a 80. let v normalizačním Československu. Následně tato práce přibližuje život Jaroslava Seiferta se zvláštním důrazem na jeho pozdější fázi po roce 1968. Právě v těchto kapitolách jsou hojně využívány texty dříve představených periodik jako *Rudé právo*, *Tvorba*, *Vokno*, *Západ*, *The New York Times* a *Le Monde*. Skrze vzpomínkové i akademické texty či analýzu textů žurnalistických se tak představuje nejen slavný nobelista, ale také různé ideologické a politické tlaky, které s sebou zmíněné období přinášelo.

Abstract

The diploma thesis is devoted to the Czechoslovak writer and laureate of the 1984 Nobel Prize for Literature, Jaroslav Seifert. The introductory chapters first present a brief history and ownership background of selected periodicals, which are subsequently used as sources of journalistic texts. Other parts also describe the historical and political context of the defined period of the 1970s and 1980s in the normalized Czechoslovakia. Subsequently, this thesis approaches the life of Jaroslav Seifert with a special emphasis on his later phase after 1968. It is in these chapters that the texts of previously introduced periodicals such as *Rudé právo*, *Tvorba*, *Vokno*, *Západ*, *The New York Times* and *Le Monde* are used extensively. Through commemorative and academic texts or the analysis of journalistic texts, not only the famous Nobel laureate is presented, but also the various ideological and political pressures that the mentioned period brought with it.

Klíčová slova

Jaroslav Seifert, básník, Nobelova cena za literaturu, cenzura, totalitní tisk, samizdatový tisk, demokratický tisk, Rudé právo, The New York Times

Keywords

Jaroslav Seifert, poet, Nobel prize for literature, censorship, totalitarian press, samizdat press, democratic press, Rudé právo, The New York Times

Title

Media image of Jaroslav Seifert's life and work in the 1970s and 1980s

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své diplomové práce PhDr. Janě Čeňkové, Ph.D., za její cenné rady, připomínky, potřebnou zpětnou vazbu a především velkou trpělivost. Velké poděkování patří také rodině a přátelům za veškerou podporu nejen při tvorbě této práce, ale při celém studiu.

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Metodologie práce.....	4
3. Představení a stručná charakteristika vybraných periodik.....	7
3.1 Rudé právo.....	7
3.2 Tvorba.....	8
3.3 Vokno.....	10
3.4 Západ.....	11
3.5 The New York Times a jeho kulturní rubrika.....	12
3.6 Le Monde a jeho kulturní rubrika.....	14
4. Stručná charakteristika sledovaného období (1970 až 1989) v Československu.....	16
4.1. Společensko-politický vývoj.....	16
4.2 Kontext československých tištěných masových médií.....	18
4.3 Vývoj v kontextu československé literární tvorby.....	20
5. Jaroslav Seifert (1901–1986).....	23
5.1 Mládí a období proletářské poezie.....	23
5.2 Období poetismu.....	24
5.3 Období melodické.....	26
5.4 Období reflexivní.....	28
5.5 Publikační činnost v letech 1970 až 1984.....	31
5.6 Seifertovy předchozí nominace na Nobelovu cenu za literaturu.....	33
5.7 Nobelova cena za literaturu v roce 1984.....	35
5.7.1 Reakce vybraných československých oficiálních médií.....	36
5.7.2 Reakce vybraných československých samizdatových médií.....	39
5.7.3 Reakce vybraných zahraničních médií.....	41
5.8 Smrt Jaroslava Seiferta.....	47
6. Závěr.....	49
7. Summary.....	52
8. Zdroje.....	56
8.1 Knižní zdroje.....	56
8.2 Periodika.....	58
8.3 Internetové zdroje a diplomové práce.....	61
8.4 Zákony.....	63
9. Seznam příloh.....	67
10. Přílohy.....	68
Příloha č. 1: Drobný rozhovor s prof. PhDr. Petrem Bílkem, CSc.....	68
Příloha č. 2: Portrét Jaroslava Seiferta z mládí.....	70
Příloha č. 3: Portrét Jaroslava Seiferta z 80. let.....	71

1. Úvod

Po přečtení básní Jaroslava Seiferta ze sbírky *Píseň o Viktorce* (1950) ještě na střední škole jsem se o tomto svém literárním zážitku zmínil také doma, konkrétně před svojí maminkou, která maturitu absolvovala ještě v rámci socialistického školství před rokem 1989. Mé pubertální nadšení z textu, kterému jsem stejně v té době rozuměl tak maximálně na 20 procent, bylo doma ihned chlazeno přirovnáním Seiferta ke komunistovi a nadšenému posluhovači minulého režimu. Radost mi to tenkrát opravdu zkazilo a až po několika letech jsem se dozvěděl, že Jaroslav Seifert, slavný signatář Charty 77 i výrazný odpůrce okupace vojsky států Varšavské smlouvy v roce 1968, byl ve skutečnosti někým úplně jiným.

Z poněkud osobnějšího úvodu je ale patrné, že mnoha členům jedné generace Čechoslováků se podařilo tehdejší komunistické propagandě vykreslit ryzího humanistu a obránce svobody slova i uměleckého vyjádření Jaroslava Seiferta jako budovatelského revolucionáře hájícího vládu jedné strany. Básník sám přitom již v roce 1929 opustil společně s dalšími šesti členy KSČ, do které se nikdy nevrátil, v 50. letech se ocitá pod tlakem za jeho umlčení po vydání sbírky *Píseň o Viktorce* (1950) a do 80. let minulého století, mimo jiné i kvůli podpisu dokumentu Charta 77, vstupoval jako v podstatě persona non grata veřejného prostoru. V této diplomové práci se proto zaobírám a zkouším popsat to, jaké motivace vedly oficiální komunistická média, konkrétně deník *Rudé právo* a časopis *Tvorba*, k obratu v nastavování diskurzu o básníkovi, a postupy, které v tomto směru média používala. Zkoumané texty práce následně komparuje se zmínkami o Jaroslavu Seifertovi ve dvou vybraných samizdatových periodikách, konkrétně *Voknu* a *Západě*. Poté připojuje kontext dalších dvou vybraných západních médií: amerických *The New York Times* a francouzského *Le Monde*.

Více podrobností o pracovním postupu nabídne metodologická kapitola v úvodu této diplomové práce. Popisuje nejen metodu výběru vzorku, ale následně také metody analýzy, které při zkoumání materiálu uplatňuji. Následná kapitola stručně teoreticky představuje kontext jednotlivých jmenovaných médií. Představení vydavatelské struktury jednotlivých periodik tak může vnést jasnější představu o motivacích a cílech v informování jednotlivých médií do následné analýzy vzorku. Další části této práce se věnují především historickému kontextu, popisují období takzvané konsolidace poměrů po již zmíněné okupaci v roce 1968, a to nejen v politické rovině, ale také především v rovině kulturní, kde se pohyboval také Jaroslav Seifert. Kapitola mimo jiné líčí i vznik

Charty 77, situaci okolo Svazu československých spisovatelů či personální čistky prakticky ve všech institucích a úrovních státu. Ani média však své texty nevydávají ve vakuu, diplomová práce proto přibližuje také mediální vývoj v zemi, a to v letech 1970 až 1989. Opět se soustředí na personální politiku těchto periodik, ale také na některé zásahy vnějších regulací.

Cílem této diplomové práce jsou především kapitoly věnované Jaroslavu Seifertovi. V období od mládí až po osudný rok 1968 informačně vycházejí především z dostupných monografií a akademických prací o životě a díle Jaroslava Seiferta jako například *Jaroslav Seifert* Zdeňka Pešata¹, diplomové práce Vratislava Maňáka *Básník zpívá špatně: mediální ohlas Písně o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*² či souborného vydání publicistických textů o básníkovi *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*, které editoval Jiří Flaišman³. Následné části věnující se období od roku 1970 po autorovu smrt v roce 1986 pak především vycházejí z výstupů o autorově osobě z výše jmenovaných médií. Práce analyzuje rozdílné přístupy jednotlivých periodik ke tvorbě a následné komparaci textů, pracuje ale také s dalšími pamětnickými i odbornými zdroji.

V závěru text shrnuje výsledky analýzy a pokouší se odpovědět na stanovená výzkumná témata. Drobným rozhovorem přispěl do této kapitoly odborník na moderní dějiny české literatury Petr Bílek, který některé závěry vzešlé z předchozích analytických kapitol upřesňuje.⁴

¹ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991.

² MAŇÁK, Vratislav. *Básník zpívá špatně: mediální ohlas Písně o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*. Diplomová práce. Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43521/DPTX_2010_2_0_323465_0_108119.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

³ FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014.

⁴ Příloha č.1

2. Metodologie práce

V diplomové práci se zabírám výzkumem monotematicky vybraných textů z několika periodik. Výběr vzorku provádím podle klíčových slov *Jaroslav Seifert*. Pokud tedy jméno spisovatele, jemuž je má diplomová práce věnována, vybrané médium ve sledované časové periodě od roku 1969 do roku 1986 zmiňuje, je tento konkrétní text zahrnut do zkoumaného vzorku. Podle členění, které zmiňují Tomáš Trampota a Martina Vojtěchovská ve své publikaci *Metody výzkumu médií*, tedy uplatňuji nepravděpodobnostní, účelový výběr vzorku.⁵

Jak zdůrazňuje také Renáta Sedláková, nejedná se o vzorek plně reprezentativní, protože o Jaroslavu Seifertovi jistě vycházelo i několik jiných textů než ve mnou vybraných periodikách.⁶ Snahou ale bylo *Rudé právo*, *Tvorbu*, *Vokno*, *Západ*, *New York Times* a *Le Monde* zvolit tak, aby tato diplomová práce mohla podat ucelený a především vrstevnatý pohled na normalizační umělecké aktivity Jaroslava Seiferta skrze mediální výstupy.

Primárně texty zasazují do kontextu, a to konkrétněji podle toho, jak tento „kontext“ přibližuje Harold Lasswell, tedy „kdo říká co, jakým kanálem, komu a s jakým účinkem“⁷. První část, tedy médium a recipienta, se snaží charakterizovat kapitola 3. *Představení a stručná charakteristika vybraných periodik*. Sekundárně texty mezi sebou také komparuji a všímám si odlišností ve způsobech sdělování informací a popisování souvislostí v oficiálních komunistických, samizdatových a zahraničních médiích na poli reflexe části života a tvorby jednoho významného československého literáta 20. století.

Kombinuji metody kvantitativního i kvalitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum, tak jak jej charakterizují Trampota s Vojtěchovskou, „je založen na měření jednotlivých proměnných, zkoumá frekvenci výskytu jednotlivých proměnných“⁸. Hlavní otázkou, kterou si tak při kvantitativním výzkumu kladu, je „kolik“. Totiž příkladem: kolikrát je Seifertovo jméno zmíněno v konkrétním médiu, v jak velkém rozsahu je zmínka o něm či na jaké straně periodika se text nachází.

⁵ TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 28–29.

⁶ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2014. s. 103.

⁷ LASWELL, Harold. *Power and Personality*. Londýn: Routledge, 1948. s. 55.

⁸ TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 17.

Kvalitativní metoda výzkumníkovi naopak umožňuje jistou míru subjektivnosti, a to zejména jako důsledek potřebné interpretace některých faktografických poznatků, které z textů plynou.⁹ V kvalitativní analýze si všímám především slovníku médií, způsobu kontextualizace zpráv a podobně. Nejvýrazněji tedy užívám indukční metodu, techniky sémiotiky, naratologie a fenomenologie, které blíže popisují níže. Renáta Sedláková ale upozorňuje, že problém měření hodnotového vyznění určitého textu je problematický. „Je patrné, že jej lze provést pouze na základě vyznění delších pasáží (nebo celého) textu, pro které jsou často důležité i intertextové odkazy a další mimotextové kontextové informace.“¹⁰

Dále postupuji podle toho, jak popisuje Vlastimil Nečas ve své knize *Agenda setting*. Ten říká, že důsledky, které plynou z kvantitativní analýzy, často podrobuje hloubkové analýze metoda kvalitativní.¹¹ Výsledek by tak měl odpovídat takzvané sekvenční triangulaci, jak ji definují Trampota s Vojtěchovskou. „Výsledky aplikace jedné z metod usměrňuje aplikace následné druhé metody,“ vysvětlují záměr i této diplomové práce autoři.¹²

Hlavními body v rámci kvalitativní analýzy je sémiotická analýza, skrze ni popisují dva různé významy užitých znaků – totiž významy denotativní (jednoznačné, doslovné významy) a konotativní (asociativní, druhotné významy).¹³ Díky sémiotické analýze tak praktická část nabízí nejen interpretaci textu na rovině explicitní, ale také na symbolické rovině. Jako další prostředek kvalitativního výzkumu užívám analýzu objektivitu, tak jak ji definuje ve své knize *Media Performance* Dennis McQuail. Analyzuji tedy především nestrannost, odměřenost a fakticitu jednotlivých textů.¹⁴ Zároveň ale také adekvátnost umístění a rozsahů textu. „Pro posouzení relevance pokrytí událostí a vybraných informací se lze opřít v zásadě o tři zdroje: 1. normativní ideál vzešlý z názorů odborníků na to, o čem by měla média informovat, 2. profesionální kritéria novinářů týkající se toho, co stojí za zaznamenání a co nikoli, 3. zájmy, preference a názory mediálních publik,“ popisují Trampota a Vojtěchovská.¹⁵

⁹ TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 17.

¹⁰ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2014. s. 304.

¹¹ NEČAS, Vlastimil. *Agenda setting. Teoretická východiska*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2006. s. 22.

¹² TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 20.

¹³ TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 119.

¹⁴ MCQUAIL, Dennis. *Media Performance: Mass Communication and the Public Interest*. New York: SAGE Publications, 1992. s. 74.

¹⁵ TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 132.

Kromě narativní struktury, kde si všímám hlavně formy a struktury vyprávění či postavení vypravěče v textu, zařazuji do kvalitativního výzkumu také kritickou analýzu diskurzu. V tomto kontextu se zaměřuji na vyšší rovinu, než je pouhá rovina samotného konkrétního textu, tedy především na vztahy mediálních sdělení a sociálních sil prostředí, ve kterém vznikají. „Kritické směry se zaměřují především na produktivní efekty diskurzu a na propojení jazyka, diskurzu a moci. Předmětem záměru autorů (...) jsou určité jazykové prostředky, diskurzní strategie – vše co odráží mocenské struktury a jejich organizační formy, projevy dominance a hegemonismu, zneužívání moci v různých politických a sociálních situacích,“ vysvětluje blíže Soňa Schneiderová ve své knize *Analýza diskurzu a mediální text*.¹⁶

Po užití výše zmíněné sekvenční triangulace zjištěné poznatky a jejich analýzu používám jako nástroj nebo také prostředek pro vyprávění o životě a díle Jaroslava Seiferta v letech 1970 až 1986. Díky zjištěným faktům a výsledkům jejich hloubkové analýzy je tak možné nejenom vyprávět Seifertův příběh v tomto období, ale zároveň popsat chování a některé metody komunistického tisku k osobě, která nejen novinářům v tehdejší totalitní společnosti sice byla velmi nepohodlná, ale zároveň sklízela domácí i zahraniční úspěch.

Základní výzkumné otázky, na které bych chtěl skrze výše popsané metody odpovědět, jsou následující:

VO1: Bylo život a dílo nobelisty Jaroslava Seiferta mediálně ve vybraných československých a zahraničních médiích prezentováno na adekvátním prostoru a takovou formou, která odpovídá významu této události?

VO2: Jaké postupy a za jakým účelem je využívají vybraná média při referování o Jaroslavu Seifertovi? Do jaké míry se jednotlivé postupy liší u československých oficiálních, samizdatových médií a vybraných médií francouzských a amerických?

¹⁶ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Analýza mediálního diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum, 2015. s. 19.

3. Představení a stručná charakteristika vybraných periodik

3.1 Rudé právo

Deník založený Komunistickou stranou Československa (KSČ) vychází poprvé v roce 1920, tedy v době, kdy se strana osamostatňuje od sociální demokracie.¹⁷ Jak upozorňuje tým historiků Končelík, Večeřa, Orság ve své publikaci *Dějiny českých médií 20. století*, v době tzv. první republiky sloužil tisk především jako hlavní nosič myšlenek své strany a v tomto dobovém kontextu bylo chápáno také *Rudé právo* či *Večerník rudé právo*, později *Rudý večerník*, který vycházel s deníkem paralelně.¹⁸ Jak upozorňuje monografie *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*, u proletářských básníků, kteří v této době přispívají také právě do *Rudého práva*, se „prolínala tvorba s publicistickou činností. Mezi básníky publikovali nejvíce právě Jaroslav Seifert a Josef Hora.“¹⁹

Ihned po druhé světové válce nastává největší rozvoj periodika. V roce 1948 se slučuje se sociálnědemokratickým *Právem lidu* a stává se tak periodikem s největším nákladem v Československu.²⁰ Jak ale pro *Českou televizi* upozorňuje Petr Blažek, „pro komunistickou stranu tehdy *Rudé právo* představovalo především obrovský zdroj příjmů. Odebírali ho jak jednotlivci, tak celé závody v tehdejší Československu. *Rudé právo* ale bylo čteno ve skutečnosti poměrně malým počtem odběratelů. Někteří historici vnímají články jako realitu, ale to je podle mě absolutní nesmysl. Byly to noviny, které četli straničtí ideologové. Nejčtenější byla vždycky zadní strana, to byl sport. Ostatní články se četly pouze v případě, kdy došlo k nějaké krizi,“ popsal.²¹

V roce 1968 krátce význam tohoto periodika upadá, při uvolnění cenzury ho tak v reálném společenském dopadu překonávají mnohé jiné tituly. „Po personálních výměnách v dubnu roku 1969 se *Rudé právo* jako ústřední deník definitivně vrátilo na pomyslný vrchol mezi tištěnými médii,“²²

¹⁷ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 50. Praha: Portál, 2010.

¹⁸ tamtéž

¹⁹ OSVALDOVÁ, Barbora, ČEŇKOVÁ, Jana. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. s. 114. Praha: Academia, 2017.

²⁰ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 146. Praha: Portál, 2010.

²¹ ČT24.CZ. Rudé právo byly noviny se světovým formátem a obrovským nákladem, které ale ve skutečnosti tolik lidí nečetlo [online]. © Česká televize 1996–2021. [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/3188409-rude-pravo-byly-noviny-se-svetovym-formatem-a-obrovskym-nakladem-ktere-ale-ve>.

²² KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 214. Praha: Portál, 2010.

přibližují ale začátek normalizace poměrů v Československu po srpnové okupaci Končelík, Večeřa a Orság. Normalizační *Rudé právo* se tak znovu snaží určovat hlavní agendu v zemi, a především základní postoje k hodnocení všech proběhlých událostí. Jak připomínají historikové, periodikum mělo v tomto období garantovaný nejvyšší náklad ze všech, konkrétně kolem jednoho milionu kusů denně.

Posledním předlistopadovým šéfredaktorem *Rudého práva* byl Zdeněk Hoření, jeho porevolučním zástupcem pak Zdeněk Porybný, který předtím působil jako zpravodaj redakce ve Washingtonu.²³ Jak zmiňují Končelík, Večeřa, Orság, v 90. letech prošel deník, především kvůli chybějící legislativně v nově se budující tržní ekonomice, formou spontánní privatizace. „*Rudé právo* v logu nejdříve zmenšilo slovo ‚Rudé‘ a zvýraznilo ‚Právo‘ a ke zkrácení názvu na ‚Právo‘ došlo až v roce 1995.“²⁴ *Právo* nyní vychází ve vydavatelství Borgis. Podle *Media projektu* za období od 1. dubna 2022 do 31. března 2023 četlo periodikum denně přibližně 152 tisíc čtenářů.²⁵

3.2 Tvorba

Tento týdeník vycházel s přestávkami od roku 1925 do roku 1991, je ovšem nutno dodat, že s mnoha obměnami. Jako kulturní časopis ho v letech 1925 až 1938 vlastní a vydává F. X. Šalda. Na žádost přispěvatele Julia Fučíka je ale list vydán k dispozici KSČ, právě pro Fučíka pak slouží periodikum jako nejdůležitější platforma.²⁶ „*Tvorba* od prvního ročníku byla časopisem demokratických a marxisticky orientovaných proudů, doznívala v ní také avantgarda,“ přibližuje hodnotové nastavení časopisu Jana Čeňková.²⁷

Publikace *Dějiny českých médií 20. století* připomíná silné napojení na politické strany nejen u novinových periodik, jak jsme přiblížili na příkladu *Rudého práva*, ale také u kulturně-politických časopisů. I kvůli tomuto propojení časopis ve své původní verzi zaniká krátce po mnichovské dohodě

²³ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 214. Praha: Portál, 2010.

²⁴ tamtéž s. 258..

²⁵ MEDIAGURU.CZ. Nová data: Blesk nejčtenější, čtenost zvýšily Hospodářské noviny. [online]. © PHD, a.s. 2023. [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2023/05/nova-data-blesk-nejctenejsi-ctenost-zvysily-hospodarske-noviny/>.

²⁶ OSVALDOVÁ, Barbora, ČEŇKOVÁ, Jana. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. s. 136. Praha: Academia, 2017.

²⁷ tamtéž

v roce 1938.²⁸ V katolickém prostředí obdobně fungovaly časopisy jako *Rozmach* nebo *Řád*, s agrárníky je například spojeno periodikum *Brázda*.²⁹

Obnovená *Tvorba* let 1945 až 1962 měla následně významný vliv na společnost.³⁰ Týdeník je v tomto období napojený na tajemníka ÚV KSČ Gustava Bareše, ten také plynule navazuje na zásadní priority periodika stanovené jeho předchůdcem do roku 1947 Stanislavem Kostkou Neumannem. Jedná se především o tyto dva body:

„Obrana Sovětského svazu a práce i výchova k správnému pochopení a poznání jeho pravé velikosti. Dialekticko-materialistickou kritikou všech význačných jevů života seznamovati nejširší veřejnost s marxisticko-stalinskou naukou, popularisovat ji, šířit ji, aby se zmocňovala největšího počtu mozků a srdcí.“³¹

S přestávkou v letech 1952 až 1957 vycházel časopis až do roku 1962. Jak ale připomíná Luboš Merhaut ve svém *Lexikonu české literatury*, v tomto období již *Tvorba* nepřinášela zásadní témata, navíc pro příliš radikální postoje kritizoval časopis samotný ÚV KSČ.³²

Potřetí a (prozatím) naposledy byl pod stejným názvem časopis obnoven v roce 1969, kdy *Tvorbu* vydávalo *Rudé právo*.³³ „Redakční rada byla i přes své proměny až do 1989 složena hlavně ze stranických ideologů a reprezentantů normalizační kultury a brzy se z listu stala tribuna oficiálního normalizačního kursu nového vedení KSČ,“ dodává *Slovník české literatury po roce 1945*.³⁴

Po založení literární přílohy *Kmen* v roce 1982 se beletristické i literárněkritické příspěvky přesunuly do této přílohy, častými příspěvateli jsou například kritici Blahoslav Dokoupil, Alena Hájková, Pavel

²⁸ OSVALDOVÁ, Barbora, ČEŇKOVÁ, Jana. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. s. 136. Praha: Academia, 2017.

²⁹ tamtéž

³⁰ MAŇÁK, Vratislav. *Básník zpívá špatně. Mediální ohlas Písně o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*. s. 46. Praha, 2012 [cit. 3. 10. 2023]. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Jana Čeňková. Dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43521/DPTX_2010_2_0_323465_0_108119.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

³¹ KOSTKA NEUMANN, Stanislav. Pokročili jsme a pokračujeme. *Tvorba*. 1945. č. 14. s. 1. Dostupné z:

<https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PshowPage.do?it=0&id=5456734>.

³² MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury, Osobnosti, díla, instituce*, S-T. Praha: Academia, 2008. Kapitola *Tvorba*, s. 1057–1061.

³³ SLOVNIKCESKELITERATURY.CZ. *Tvorba* (2) 1969 – 1992 [online]. © ÚČL AV ČR 2006-2008 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=233>.

³⁴ tamtéž

Janoušek.³⁵ I přesto, že časopis po roce 1989 svůj obsah radikálně proměnil, vydal například rozhovory s takzvanou generací osmašedesátníků či nové pohledy historiků na druhou polovinu 20. století, na trhu se udržel pouze do roku 1991, kdy zaniká vlivem finančních potíží.³⁶

3.3 Vokno

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných označuje periodikum *Vokno* za hlavní časopis československého kulturního undergroundu³⁷ a při pohledu na výčet spolupracovníků *Vokna* i počet textů v něm vydaných je až s podivem, že v letech 1979 až 1989, kdy časopis vycházel samizdatově, vzniklo jen patnáct čísel tohoto periodika.

„U zrodu programově nepolitické revue s podtitulem *Časopis pro druhou a jinou kulturu* stál František Stárek ‚Čuňas‘, vydavatel, šéfredaktor, kolportér i ilustrátor,“ nastiňuje publikace *Český literární samizdat*.³⁸ Za vydáváním *Vokna* dále stály osobnosti okolo Ivana Jirouse, Michala Hýbka nebo Jiřího Friče.³⁹ „První řadu jsme dělali tematickou, každé číslo mělo nějaké meritní téma – muziku, literaturu, výtvarné umění a další,“ vzpomínal Stárek pro *Českou televizi* v roce 2008.⁴⁰

Takzvaná „druhá řada“ ale mohla být vydána až po propuštění zmiňovaných z vězení. Sám Stárek ji popisuje jako matici undergroundu. „Dělali jsme už řadu knížek a také učebnice pro naši bytovou univerzitu,“ říká.⁴¹ Zejména ve druhé polovině 80. let se z *Vokna* opravdu stala svého druhu instituce. „Kromě časopisu *Vokno* přibýly útlejší a pravidelnější *Voknoviny*, *Vokno* mělo vlastní edici samizdatové literatury, pořádalo bytové semináře, propojovalo organizátory nezávislých kulturních

³⁵ SLOVNIKCESKELITERATURY.CZ. Tvorba (2) 1969 – 1992 [online]. © ÚČL AV ČR 2006-2008 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=233>.

³⁶ tamtéž

³⁷ VONS.CZ. *Vokno. Kompletní elektronická verze samizdatového časopisu (1979-1989)* [online]. ©VONS.cz, 2014 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.vons.cz/vokno>.

³⁸ PŘIBÁŇ, Michal a kol. *Český literární samizdat*. s. 507. Praha: Academia, 2018..

³⁹ ČT24.CZ. *Samizdatové Vokno je kompletně dostupné na internetu* [online]. © Česká televize, 2008 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1431090-samizdatove-vokno-je-kompletne-dostupne-na-internetu>.

⁴⁰ tamtéž

⁴¹ tamtéž

akcí," popisuje pozdní fázi kultury okolo *Vokna* v pořadu *Českého rozhlasu Večer na téma* redaktor David Hertl.⁴²

Jak přibližuje normalizační podmínky publikace *Český literární samizdat*, periodikum se šířilo na listech ve formátu A4 spojených sešívačkou a rozsah kolísal mezi 60 a 100 stranami. „Náklad č. 1–5 činil cca 100–180 výtisků, č. 7–15 cca 200–380 ks,“ popisuje možný dopad a význam tohoto periodika monografie.⁴³

Po sametové revoluci *Vokno* vycházelo do roku 1995 pod šéfredaktorem Lubomírem Drožděm. V roce 1997 proběhl pokus o obnovení pod názvem *Vokno 2000*, z plánovaných pěti čísel vyšlo pouze jedno. Na *Vokno* poté navázal časopis *Živel*.⁴⁴

3.4 Západ

Časopis *Západ* vychází od roku 1979, kdy je v květnu první číslo tohoto v Kanadě vznikajícího periodika rozesláno seznamu předplatitelů nakladatelství *'68 Publishers* manželů Škvoreckých. V přibližném nákladu okolo 200 výtisků je distribuován až do roku 1991. V letech 1992 a 1993 jsou snahy vydávat *Západ* také v Československu, časopis ale po ztrátovém provozu těchto dvou let nakonec definitivně zaniká.⁴⁵ Kulturní dvouměsíčník československého exilu připravuje vydavatelství *Collegium Bohemicum* v kanadské Ottawě. „Jeho dlouholetým redaktorem byl Miloš Šuchma, na redakční práci se však podíleli i další členové redakční rady, mj. Stanislav Reiniš, Josef Škvorecký, Václav Táborský, Jan Uhde, Ota Ulč a Vladimír Valenta,“ přibližuje personální složení listu mediální historik Michal Přibáň.⁴⁶

⁴² VLTAVA.ROZHLAS.CZ. *Vokno do světa undergroundu. Příběh časopisu pro ty, kteří chtěli žít po svém, ale tak trochu jinak* [online]. © Český rozhlas, 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vokno-do-sveta-undergroundu-pribeh-casopisu-pro-ty-kteri-chteli-zit-po-svem-ale-8522495>.

⁴³ PŘIBÁŇ, Michal a kol. *Český literární samizdat*. s. 507. Praha: Academia, 2018..

⁴⁴ THARP, Martin. *The Samizdat Periodical Vokno and the Provincial Czech Underground in Historical and Social Perspective* [online]. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021 [cit. 3. 10. 2023]. (anglicky). Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150873/140093846.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁴⁵ PŘIBÁŇ, Michal. *Západ* [online]. © ÚČL AV ČR 2006-2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=239>.

⁴⁶ tamtéž

Primární byla pro *Západ* témata politická, zvláště pak mezi exilovými periodiky vynikal žánrem interview, kde se mohl pyšnit takovými respondenty jako Adina Mandlová, Emil Radok, Jiří Traxler, Jiří Voskovec nebo Vojtěch Jasný.⁴⁷ „*Západ* se nevyhýbal politickým tématům, jeho redaktoři se však primárně snažili vytvářet kulturně-společenský časopis na vysoké úrovni. Kromě domácí i mezinárodní politiky a situace v exilu se časopis věnoval literatuře (zejména povídky) a literární kritice, filmu, divadlu i výtvarnému umění. Pravidelně se objevovaly čtenářské ohlasy,“ přibližuje hlavní náplň obsahu periodika Roman Zavoral pro *Radio Prague*.⁴⁸ V podobném duchu uvozuje svoje vzpomínky na hlavní poselství své tehdejší práce v úvodníku kompletního digitálního archivu časopisu *Západ* jeho bývalý šéfredaktor Miloš Šuchma citací Tomáše Garrigue Masaryka: „A jako Evropan jsem západník – to říkám vůči těm slavofilům, co v Rusku a Slovanstvu vidí něco nadevropského. Nejlepší Rusové byli také západníky!“⁴⁹

3.5 *The New York Times* a jeho kulturní rubrika

Deník *The New York Times* poprvé vyšel v USA v roce 1851, a to pod hlavičkou zakladatelů Henryho J. Raymonda a George Jonese. Ve městě New York, kde dodnes sídlí, byl v době svého vzniku následovatel trendu takzvaného Penny pressu, tedy periodik prodávajících se na trhu za co možná nejnižší cenu, většinou v jednotkách penny, a financovaných především příjmy z reklamy.⁵⁰

Přestože většina amerických zdrojů jako například server *Britannica*⁵¹ či sociální historik Michael Schudson ve své knize *Discovering the news: A social history of American Newspapers*⁵² zmiňuje na prvním místě silné hodnotové zakotvení deníku a jeho vymezení se vůči trendu takzvaného „yellow journalism“, tedy tendenci senzacechtivosti a „bias přístupu“ k reprodukováným tématům,⁵³ je

⁴⁷ ŠUCHMA, Miloš. *Kompletní elektronická verze časopisu Západ (1979-1993)* [online]. © Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/archiv-casopisu-zapad-1979-1993/>.

⁴⁸ ZAVORAL, Roman. [online]. © *Radio Prague*, 2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.krajane.net/articleDetail.view?id=1238&showDisabled=true>.

⁴⁹ ŠUCHMA, Miloš. *Kompletní elektronická verze časopisu Západ (1979-1993)* [online]. © Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/archiv-casopisu-zapad-1979-1993/>.

⁵⁰ BRITANNICA.COM. *The New York Times: American newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>. (anglicky).

⁵¹ tamtéž

⁵² SCHUDSON, Michael. *Discovering the news: A social history of American Newspapers*. New York: Basic Books, 1981. (anglicky).

⁵³ FERGUSON, Cleveland. *Yellow Journalism* [online]. © Tennessee State University, 2009 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://firstamendment.mtsu.edu/article/yellow-journalism/>. (anglicky).

nutné podotknout, že na rozdíl od svých konkurentů se list pohyboval dlouhé roky po svém založení ve ztrátové finanční bilanci.⁵⁴

„Nový vlastník Adolph Simon Ochs vybudoval po roce 1896 z *Timesů* mezinárodně uznávaný deník,“ píše server Britannica. „Kladl větší důraz než kdy jindy na úplné zpravodajství o aktuálních zprávách, udržoval a zdůrazňoval stávající dobré pokrytí mezinárodních zpráv, v té době častou fikci vyloučil z obsahu zpravodajství úplně,“ dodává text na již zmíněném serveru.⁵⁵ Svou prestiž si *The New York Times* získaly také díky důkladnému informování o potopení Titaniku v roce 1912 anebo zásluhou svého zpravodajství během světových válek.⁵⁶

Po dobu 20. století zažívaly *The New York Times* značnou pozornost nejen americké, ale i světové veřejnosti. Deníku se sice týkala řada negativních afér týkajících se využívání uniklých vládních dokumentů, ale i takzvané Pentagon papers, za které deník dostal prestižní Pulitzerovu cenu.⁵⁷ V současné době si toto americké médium drží prestižní postavení na trhu a často působí i jako průkopník nových technologií v žurnalistice a v konzumování jejího obsahu. Médium v současné době provozuje elektronickou verzi periodika – *Times Reader*, vydává několik zpravodajských i publicistických podcastů či online-only verzi obsahu s kombinací placeného i bezplatného obsahu.⁵⁸

Deník si po dobu druhé poloviny 20. století až po současnost stabilně drží silnou kulturní rubriku. Již z pohledu na současnou záložku *Arts* webových stránek *The New York Times* je patrné, že deník se věnuje rozmanité škále umění – divadlu, filmu a televizi, literatuře, vizuálnímu umění a designu i hudbě.⁵⁹ Na homepage sekce *Arts* se po dobu pěti po sobě jdoucích dnů v březnu roku 2023 objevovala přibližně čtyři mimoamerická témata z 10 hlavních nabízených. Tipově se jednalo

⁵⁴ BRITANNICA.COM. *The New York Times: American newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>. (anglicky).

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ VÁŇA, Tomáš. Vznik deníku The New York Times [online]. Praha: Fakulta sociálních věd. Univerzity Karlovy, 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/35581?show=full>.

⁵⁷ BRITANNICA.COM. *The New York Times: American newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>. (anglicky).

⁵⁸ NYTCO.COM. Our History [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytc.com/company/history/our-history/>. (anglicky).

⁵⁹ BRITANNICA.COM. *The New York Times: American newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>. (anglicky).

o recenze novinek neamerické spisovatelů⁶⁰, long ready analyzující zahraniční galerie⁶¹ či portréty a nekrology zahraničních umělců.⁶²

3.6 *Le Monde* a jeho kulturní rubrika

Le Monde je jedním z nejvýznamnějších a nejvlivnějších francouzských deníků. Jeho historie sahá až do roku 1944, kdy byl založen Hubertem Beuve-Méryem, který se stal prvním šéfredaktorem, a dalšími novináři, kteří byli aktivní během druhé světové války a chtěli vytvořit nový list s nezávislým a kvalitním žurnalistickým přístupem.⁶³ Server *Britannica* také připomíná významnou roli generála Charlese de Gaullea, který si ve Francii přál nové nezávislé médium plně odstřižené od tisku v té době, z většiny kolaborujícího s nacistickým režimem.⁶⁴

Deník se na francouzském domácím, ale i světovém žurnalistickém trhu rychle etabloval a v podstatě dlouhodobě ustálil svůj náklad na 150 tisících kopií denně.⁶⁵ Francouzský mediální historik Patrick Eveno ve své publikaci *Le journal „Le Monde“: une histoire d'indépendance* připomíná, že *Le Monde* si svou nestrannost drží především díky právu veta všech minoritních akcionářů, tedy většinou novinářů z řad zaměstnanců redakce.⁶⁶ Jako jistá pojistka funguje tento mechanismus i v nedávné historii, kdy v roce 2010 převzala skupina tří podnikatelů (a přátel Emmanuela Macrona) rozhodující

⁶⁰ NYTIMES:COM. *Viet Thanh Nguyen: Spy, Sympathizer, Son* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/10/03/books/viet-thanh-nguyen-man-of-two-faces.html>. (anglicky).

⁶¹ NYTIMES:COM. *A Paris Museum Looks Back, and Ahead* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/10/03/arts/paris-musee-dorsay.html>. (anglicky).

⁶² NYTIMES:COM. *Nancy Van de Vate, 92, Composer and Advocate for Women in Music, Dies* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/09/30/arts/music/nancy-van-de-vate-dead.html>. (anglicky).

⁶³ EVENO, Patrick. *Le journal „Le Monde“: une histoire d'indépendance*. Paříž, Éditions Odile Jacob: 2001. Dostupné z: https://books.google.cz/booksid=PfU98h8YESsC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. (francouzsky).

⁶⁴ BRITANNICA.COM. *Le Monde: French newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Le-Monde>. (anglicky).

⁶⁵ tamtéž

⁶⁶ EVENO, Patrick. *Le journal „Le Monde“: une histoire d'indépendance*. s. 21-22. Paříž, Éditions Odile Jacob: 2001, Dostupné z: https://books.google.cz/booksid=PfU98h8YESsC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. (francouzsky).

vlastnické podíly na vydavatelství listu.⁶⁷ Od roku 2018 patří téměř poloviční podíl ve společnosti českému podnikateli Danielovi Křetínskému.⁶⁸

Kromě zpravodajského obsahu nebo politických analýz a komentářů plní listy francouzského deníku také silná a společensky výrazná kulturní rubrika. Na základě obdobného pozorování jako u kulturní rubriky *The New York Times*, tedy pětidenního sledování všech článků v rubrice, je patrná větší míra orientace listu *Le Monde* na domácí kulturní scénu, popřípadě na francouzsky mluvící země v okolí. Na deset článků vychází ve sledovaném období přibližně 3,2 textu, které se zabývají zahraniční kulturou. Z toho vždy alespoň jeden pojednává o Belgii či jiné světové zemi, kde je francouzština rozšířeným jazykem. Naopak společný rys s deníkem *The New York Times* můžeme vysledovat u širokého záběru kulturních žánrů a témat s důrazem na četné kritiky.⁶⁹

⁶⁷ WILLSHER, Kim. *Tycoons given go-ahead for financial takeover of Le Monde* [online]. ©The Guardian, 2010 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/jun/28/tycoons-win-approval-of-le-monde-bid>. (anglicky).

⁶⁸ PIQUARD, Alexandre. *Pigasse a cédé une minorité de sa part à Kretinsky, tout changement de contrôle sera soumis à accord* [online]. ©The Guardian, 2018 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2018/10/25/le-monde-le-pole-d-independance-du-journal-obtient-un-droit-de-veto-en-cas-de-changement-de-controle_5374512_3236.html?. (francouzsky).

⁶⁹ LE MONDE, *Culture* [online]. ©The Guardian, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.lemonde.fr/culture/>. (francouzsky).

4. Stručná charakteristika sledovaného období (1970 až 1989) v Československu

4.1. Společensko-politický vývoj

Období často také nazývané jako normalizace lze jen těžko popsat bez kontextu vývoje předcházejícího. Kroky ÚV KSČ z roku 1969 a prvních roků 70. let 20. století jsou totiž přímou reakcí na reformní rok 1968, kdy vládl kabinet Alexandra Dubčeka. Z takzvaného akčního plánu na reformaci československého politického i hospodářského systému, který Dubčekova vláda schválila v lednu 1968, ale po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968 právě kvůli takzvané normalizaci nezbylo, s výjimkou federalizace Československa, v podstatě zhola nic.⁷⁰

Podle historika Jana Rychlíka začíná období normalizace (v té době byl synonymně používán také termín konsolidace) ihned v následujících týdnech po srpnové invazi.⁷¹ „Je třeba otevřeně říci, že situace Československa byla po okupaci beznadějná, protože vláda a vedení KSČ nemohly počítat s žádnou zahraniční pomocí. Západ dal Moskvě jasně najevo, že nehodlá do záležitostí její sféry vlivu zasahovat,“ popisuje Rychlík.⁷² Symbolicky pak můžeme považovat reformní rok 1968 za definitivně ukončený 17. dubnem 1969, kdy je Dubček zbaven předsednictví ÚV KSČ ve prospěch Gustáva Husáka. Totiž člověka, který je se 70. i 80. lety v ČSSR úzce spjat.⁷³

Shodně s Janem Rychlíkem vidí také historik Zdeněk Doskočil rychlý úpadek aktivit občanské společnosti po Husákově nástupu. „Lidí se zmocnila beznaděj a po zásahu proti demonstrantům v srpnu 1969 i strach a potom apatie. Jednotlivé organizace se buď samy rozpustily nebo byly rozpuštěny, další rychle vydávaly prohlášení hlásící se ke konsolidaci a distancující se od prohlášení z roku 1968,“ přibližuje Doskočil dobovou atmosféru.⁷⁴ Po již zmíněných demonstracích ve dnech 18.–21. srpna 1969 předsednictvo Federálního shromáždění 22. srpna 1969 přijalo zákonné opatření č. 99/1969 Sb., takzvaný pendrekový zákon, který umožnil tvrdě postihovat účastníky demonstrací

⁷⁰ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. str. 249.

⁷¹ tamtéž

⁷² tamtéž

⁷³ tamtéž

⁷⁴ DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1969. Anatomie jednoho mocenského zvratu*. Praha – Brno: ÚSD Doplněk, 2006, s. 212-224.

i kohokoli, kdo „narušoval socialistický společenský řád“. Zákon podepsali prezident Ludvík Svoboda i Dubček.⁷⁵ Popsané skutečnosti mají podle Rychlíka na svědomí úplné odpolitizování společnosti. „Husákův režim z nedostatku lepšího a přitažlivějšího programu uzavřel s občany jakousi tichou smlouvu, na základě níž jim zaručil na socialistickou zemi celkem slušnou životní úroveň výměnou za vzdání se jakékoliv skutečné veřejné činnosti,“ popisuje historik ve své knize.⁷⁶ Druhou alternativou byla emigrace, podle některých zdrojů bylo v srpnu 1968 v emigraci přibližně 200 tisíc československých občanů.⁷⁷

Konstruované a lživé soudní procesy s tresty smrti v podobě, jako je známe z 50. let, se už v normalizaci neodehrávaly. Historik Jaroslav Cuhra z Akademie věd ČR popisuje, že „z obžalovaných by proces učinil mučedníky, to si Husákovo vedení samozřejmě nepřálo“⁷⁸. Činnost disidentů tak po toto období probíhala víceméně veřejně, někteří z nich dokonce argumentují tím, že ničím neporušují tehdejší platnou ústavu, která všem skutečně de jure přisuzovala svobodu projevu.⁷⁹ Jeden z důležitých milníků práce odpůrců normalizačního režimu představuje dokument Charta 77. „Iniciativa vystoupila 1. ledna 1977 s prohlášením konstatujícím, že Československo v oblasti lidských práv neplní závazky, ke kterým se zavázalo na celoevropské konferenci v Helsinkách v roce 1975,“ popisuje historik Rychlík.⁸⁰ Charta dokázala za dobu své působnosti získat 242 podpisů nejrůznějších lidí, od dramatika Václava Havla, filozofa Jana Patočky, bývalého ministra zahraničí Jiřího Hájka až po katolického aktivistu Václava Bendu nebo socialistu Petra Uhla.⁸¹ Zvolna se rodící alternativní sféra, zpočátku především v kulturní sféře, poté v prostředí undergroundu a různých menších nezávislých skupin, ale režim a jeho vládu příliš neohrožovala.⁸²

Dlouhé období stagnace mírně rozpohyboval až nový generální tajemník ÚV KSSS Michail Gorbačov, který nastoupil v roce 1985. Přestože se českoslovenští komunisté formálně k jeho proměně

⁷⁵ STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Srpen 1969 – poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese* [online]. © Česká televize, 2009 [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>.

⁷⁶ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. str. 270.

⁷⁷ TCHOUKARINE, Igor. *Českoslovenští turisté v Jugoslávii: od Stalivovy smrti po Pražské jaro*. In: *Paměť a dějiny*, roč. 13, 2019, č. 2, s. 20.

⁷⁸ CUHRA, Jaroslav. *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969–1972*. Praha: ÚSD AV ČR, 1997. s. 28–35.

⁷⁹ Ústavní zákon č. 43/1971 Sb., zák. č. 44/1971 Sb., zák. ČNR č. 53/1971 Sb., zák. ČNR č. 54/1971 Sb., zák. SNR č. 55/1971 Sb., zák. SNR č. 56/1971 Sb.

⁸⁰ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. str. 249.

⁸¹ PREČAN, Václav. *Charta 77. Od morální k demokratické revoluci*. Československé středisko nezávislé literatury – Archa, 1990. s. 9–13.

⁸² RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. str. 313–314.

v demokratičtější a světu otevřenější systém přihlásili, žádnou změnu ale neprováděli. Publikace *Dějiny českých médií 20. století* dokonce pozdní fázi normalizace nazývá „úplnou degenerací režimu, kterou nezastavil ani příchod Miloše Jakeše v roce 1987 do pozice nového generálního tajemníka ÚV KSČ“⁸³.

Konec i posledních zbytků respektu vůči vládnoucí garnituře ukazuje historik Jan Rychlík i na sílících protestech veřejnosti. Příkladem uveďme petici *Několik vět*, v níž opozice žádá o propuštění politických vězňů, na který režim ani zdaleka nedokázal odpovědět tak razantně jako na zmíněnou Chartu 77. Ne všechny opoziční akce se ale obešly bez zostřených perzekucí, na počátku roku 1989 byl při akci ku příležitosti výročí sebeupálení Jana Palacha (při takzvaném Palachově týdnu) zatčen a na devět měsíců odsouzen Václav Havel za položení kytice k pomníku svatého Václava.⁸⁴ Jak Rychlík,⁸⁵ tak historici Končelík, Večeřa a Orság⁸⁶ se ve svých publikacích shodují, že v listopadu 1989 už bylo Československo „ostrůvkem minulosti“.⁸⁷

4.2 Kontext československých tištěných masových médií

Hlavní rámec pro popis masových médií této doby je především jejich mocenská kontrola ze strany jedné vládnoucí KSČ, tuto kontrolní pozici prováděli cenzurní úřady jako ČÚTI (Český úřad pro tisk a informace), SÚTI (Slovenský úřad pro tisk a informace) a také zastřešující FÚTI (Federální úřad pro tisk a informace). Jak ale upozorňují Končelík, Večeřa a Orság, vysoká míra vnější i autocenzury, která byla hned po prvních letech normalizace v Československu běžná, by nebyla možná bez personálních čistek v prakticky všech tuzemských mediálních institucích.⁸⁸

Jak poukazují historici v monografii *Dějiny českých médií ve 20. století*, ÚV KSČ měl nad mediálním provozem té doby absolutní moc. „Rozhodoval o změnách vydavatelských podmínek periodik, o nákladech titulů, o zakládání a rušení periodik, ovlivňoval personální politiku médií aj.“ popisují situaci Končelík, Večeřa a Orság.⁸⁹

⁸³ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 208. Praha: Portál, 2010.

⁸⁴ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. str. 312.

⁸⁵ tamtéž

⁸⁶ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 208. Praha: Portál, 2010.

⁸⁷ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. str. 314.

⁸⁸ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 208. Praha: Portál, 2010.

⁸⁹ tamtéž

Jak bude patrné i v jedné z následujících kapitol, po krátké pauze roku 1968 se opět na výsluní vrací deník *Rudé právo*. Historik Rychlík mu v roce 1969 připisuje silnou pozici v šíření propagandy jak při ideovém ustanovení takzvané konsolidace (především článek *Poučení z krizového vývoje*⁹⁰), tak ohledně protlačení „pendrekového zákona“ a personálních čistek ve státních institucích (článek *Slovo do vlastních řad*⁹¹). *Rudé právo* tak nejen určuje agendu, také udává základní postoje k hodnocení všech událostí a jejich oficiální a jedinou možnou interpretaci.⁹² Vydavatelé všech ostatních celostátních periodik byli buď další politické strany Národní fronty (Československá strana socialistická, Československá strana lidová), nebo dobrovolné společenské organizace (Socialistický svaz mládeže, Revoluční odborové hnutí). Došlo tak k výraznému úbytku počtu vydávaných periodik. „Počty deníků zůstaly v zásadě beze změny – v roce 1970 jich bylo 17, v roce 1989 to bylo 18. Mezi lety 1970 a 1975 však výrazně klesl v zemi počet vydávaných týdeníků z 203 na 186 a měsíčníků z 392 na 282,“ přibližují *Dějiny českých médií ve 20. století*.⁹³

Vlivem výše popsaného vytváření paralelní alternativní scény v Československu se ihned na začátku 70. let 20. století rodí také tiskoviny samizdatové. Ačkoli značnou část edic zabírala především literární beletristická díla, v 80. letech 20. století začínaly formou samizdatu vycházet také literární časopisy, věnující prostor spřízněným autorům i odborné kritice. Mezi nejdůležitější patřily *Spektrum*, *Kritický sborník*, *Obsah*, *Host*, *Akord*, *Vokno* a ke konci osmdesátých let *Revolver Revue*. Kromě literární tvorby se metodou samizdatu vydávaly i odborné publikace z oborů, které byly režimu nepřijatelné, a to zejména náboženství (např. teologické texty), v menší míře např. ekologie a ekonomie. Příkladem lze uvést *Ekologický Bulletin*, *Sociologický obzor* či *Teologický sborník*. Nejznámějším a nejmasověji se šířícím periodikem byly na sklonku 80. let zpravodajsko-publicistické *Lidové noviny*, které navazovaly na tradici stejnojmenného deníku. Již výše zmíněná Charta 77 a především skupina osobností okolo ní fungování samizdatových tiskovin značně urychlila.

Významná československá média ale nevycházela pouze na území republiky. I díky výše zmíněné emigraci v době normalizace nabírala na významu také exilová žurnalistika. Jak upozorňují historikové Končelík, Večeřa a Orság, valnou část jejich redakcí tvořily oběti personálních čistek

⁹⁰ ČINÁTL, Kamil. *Antologie ideologických textů: Poučení z krizového vývoje* (online). © Ústav pro studium totalitních režimů 2023 [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/antologie-ideologickyh-textu/pouceni-z-krizoveho-vyvoje/>.

⁹¹ ÚV KSS. *Slovo do vlastních řad. Rudé právo*, 17. 5. 1969 [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1969/5/17/1.png>.

⁹² KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 214. Praha: Portál, 2010.

⁹³ tamtéž

v prvních letech Husákovy vlády.⁹⁴ Novináři exilových médií sice mohli udržovat s domácí opozicí celkem čilé kontakty, trápila je ale především ekonomická situace vydavatelství. Jak upozorňují shodně knihy *Dějiny českých médií 20. století* i *Československo v období socialismu*, prakticky všichni redaktoři dělali svou práci zadarmo a v nedostatečném technickém zázemí. Exilovým médiím navíc ovlivňovala chod také Státní bezpečnost. „V roce 1980 se StB podařilo nainstalovat odposlouchávací zařízení i do pařížské redakce *Svědectví* Pavla Tigrida. Záznamy pak režim propagandisticky zneužil ve vysílání *ČsRo*,“ upozorňují *Dějiny českých médií 20. století*.⁹⁵

4.3 Vývoj v kontextu československé literární tvorby

„Nastolení tvrdého politického kurzu při normalizaci zasáhlo rovněž uměleckou tvorbu, která měla opět – alespoň teoreticky a proklamativně – respektovat normy socialistického realismu,“ uvozuje svoji kapitolu o tehdejší literární životě v Československu Petr Čornej v publikaci *Dějiny české literatury 1945–1989*.⁹⁶ Kniha také ihned v úvodu připomíná ztrátu pro tehdejší literaturu důležitých opor, totiž nejprve nakladatelství *Český spisovatel* kvůli nařízení Ministerstva kultury ČSR muselo přestat vydávat všechny své publikace, později zanikl Svaz československých spisovatelů úplně, a všichni jeho zaměstnanci tak obdrželi výpověď. Prakticky ve stejné chvíli, kdy původní Svaz pod vedením Jaroslava Seiferta zanikal, ustanovoval se již nový – plně normalizovaný – Svaz českých spisovatelů pod předsedou Josefem Kainarem, ve kterém se nacházel pouhý zlomek původních členů. Paralelně s ním vznikl v červnu 1969 také Svaz slovenských spisovatelů, komunistický režim tak mohl pod záminkou federalizace udělat poměrně snadno a rychle v této profesní organizaci personální čistky. Podle literární historičky Kateřiny Bláhové se tak nově oba svazy opíraly především o autory, kteří se snažili o úzké sepětí literatury s politikou KSČ a marxistickou ideologií.⁹⁷

V podobném duchu popisuje oficiální normalizační literaturu, a především její kritickou reflexi historik české literatury Petr Andreas ve své knize *Literární kritika a interpretace v období normalizace*. Představuje zde takzvanou politicko-estetickou normu, tedy míru souznění jakéhokoli

⁹⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. s. 2. Praha: Portál, 2010.

⁹⁵ tamtéž

⁹⁶ ČORNEJ, Petr. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 15.

⁹⁷ BLÁHOVÁ, Kateřina in JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 22.

díla s oficiální ideologií, jejíž optikou se při kritickém ohlasu na dílo primárně pohlíželo. Původní profesní normy jako čistě estetická hodnota či jazyková hodnota u literárních děl tak rychle ztratila na důležitosti.⁹⁸ Andreas ve své knize také připomíná, že v publikačním provozu nebyly výše popsané úřady jako ČÚTI či FÚTI klíčové, ale spíše doplňkové. „Ve vzpomínkách a svědectvích kritiků a redaktorů činných v daném období nejsou omezení a postihy *následnou cenzurou* téma a normotvornou úlohu cenzury postupně přebrali šéfredaktoři, na které byla odpovědnost za ideovou čistotu delegována,“ popisuje.⁹⁹ V kontextu oficiálního literárního provozu tak měla šanci vyrůst generace takzvaných třicátníků (později pětatřicátníků a čtyřicátníků) jako Jiří Žáček, Josef Peterka, Karel Sýs či Jaroslav Čejka.¹⁰⁰ Kromě níže popisovaného literárního periodika *Tvorba* je třeba určitě zmínit také oficiální týdeníky *Kmen a Tribuna* či *Literární měsíčník*, ve kterých se velkému rozsahu těšily politické úvodníky, jubilejní články či materiály z jednání státních i stranických konferencí.¹⁰¹

Všechny takzvaně nežádoucí a odmítnuté myšlenkové směry a témata v literatuře se tak soustředily do samizdatové produkce. V tomto kontextu připomíná literární historička Bláhová text Ivana M. Jirouse *Zpráva o třetím hudebním obrození*, kde v roce 1975 Jirous ve všech kulturních odvětvích odmítá vazbu undergroundu na jeden určitý umělecký směr. Charakterizoval jej spíš jako společenství intelektuálů, kteří se vyjadřují k pestrému výběru témat s vědomím, že v tehdejším legálním prostoru „nedokáží nic změnit“. ¹⁰² Výraznější nástup samizdatu lze sledovat až po vystoupení okolo Charty 77, kdy se vydávají samizdatové edice knih jako *Edice Petlice*, založená Ludvíkem Vaculíkem, edice *Kvart*, založená Janem Vladislavem, či edice *Popelnice* Jiřího Gruntoráda. Většina těch největších edic se profilovala jako univerzální, vycházela zde tedy jak próza, poezie, tak odborné eseje či reportáže. Někteří z autorů jsou příkladem Ivan Klíma, Eva Kantůrková, Václav Černý nebo Jan Patočka, Slováci jako Michal Šimečka, Dominik Tatarka nebo Pavel Hružík či překlady zahraničních autorů jako George Orwell i Isaac Bashevis Singer.¹⁰³ Z poezie zmiňme alespoň specializovanou řadu *Azyl* z edice *Česká expedice* či vydavatelství KDM (Kde domov můj) s básníky jako Hermor Lilia, Ivan Blatný nebo Zbyněk Hejda.¹⁰⁴

⁹⁸ ANDREAS Petr. *Vybírat a posuzovat. Literární kritika a interpretace v období normalizace*. Praha: Pistorius & Olšanská, 2016. s. 46.

⁹⁹ Tamtéž. s. 48.

¹⁰⁰ BLÁHOVÁ, Kateřina in JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 31.

¹⁰¹ JAREŠ, Michal. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 75–77.

¹⁰² BLÁHOVÁ, Kateřina in JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 34.

¹⁰³ ZACH, Aleš. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 68.

¹⁰⁴ tamtéž

Jak již bylo popsáno výše, posrpnové události posílily řady také exilových literátů. V první vlně zmiňme jména jako Arnošt Lustig, Věra Linhartová či Jan Beneš, ke kterým v průběhu dalších dvaceti let přibyli například Milan Kundera, Ivan Binar nebo Ota Filip.¹⁰⁵ Dodává také, že na konci 70. let a celou další dekádu již exilová nakladatelství publikovala vlastní jména doma žijících autorů běžně. Přidávali však upozornění, že kniha je publikována bez jejich vědomí a souhlasu.¹⁰⁶ Jistě jedním z nejznámějších nakladatelství je *Sixty-Eight Publishers* Zdeny Salivarové a Josefa Škvoreckého v Torontu. Obdobně fungoval také Adolf Müller působící v Kolíně nad Rýnem.¹⁰⁷ Jak dodává historik Přibáň, exilový literární provoz neměl žádnou sjednocující organizační základnu.¹⁰⁸

¹⁰⁵ PŘIBÁŇ, Michal. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 139. ISBN: 978-80-200-1631-7.

¹⁰⁶ PŘIBÁŇ, Michal. *Z dějin českého myšlení o literatuře 4 (1970–1989)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2005. s. 302.

¹⁰⁷ tamtéž

¹⁰⁸ tamtéž

5. Jaroslav Seifert (1901–1986)

„Marně jsem sbíral myšlenky
a křečovitě zavřel oči,
abych zaslechl zázračný první verš.
Ve tmě však místo slov
zahlédl jsem ženský úsměv a ve větru
rozevláté vlasy.

Byl to můj vlastní osud.
Za ním jsem klopýtal bez dechu
celý život.“¹⁰⁹

5.1 Mládí a období proletářské poezie

Jaroslav Seifert se po dětství a studiu klasického gymnázia, které prožil na pražském Žižkově v dělnickém prostředí, začal nejprve věnovat hlavně žurnalistice.¹¹⁰ Jak v textu pro *Slovník české literatury po roce 1945* zdůrazňuje Zdeněk Pešat, Seifertovy první kroky vedly do komunistického tisku. „A to roku 1921 do redakce *Rudého práva*, 1922 brněnské *Rovnosti*, v letech 1922–1925 byl také odpovědným redaktorem satirického časopisu *Sršatec* a 1927–1929 obrázkového týdeníku *Reflektor*. Přitom 1923–1927 byl zaměstnán v Komunistickém knihkupectví a nakladatelství,“ přibližuje dlouholetý seifertovský badatel a autor monografie *Jaroslav Seifert* Pešat.¹¹¹

„První Seifertovy sbírky – a následně potom každá další – ukázaly, že jejich autor nepatří k těm, jejichž dílo vzniká postupným a pozvolným opracováváním jedné poetiky, jejíž jádro má podobu jakéhosi monolitu a je v čase neměnné,“ popisuje ve svém textu v antologii *Čtení o Jaroslavu Seifertovi* Jiří Flaišman.¹¹² Přesto následně vyjmenovává alespoň některé rysy, které si literát drží po většinu své tvorby. Podle Flaišmana to jsou například sklony k idyličnosti, návraty do dětství nebo časté

¹⁰⁹ SEIFERT, Jaroslav. *Býti básníkem*. Praha: Československý spisovatel, 1984. s. 12.

¹¹⁰ SLOMEK, Jaromír. *Průvodce Prahou Jaroslava Seiferta*. Praha: Academia, 2017. s. 17–27.

¹¹¹ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹¹² FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 7.

zasazování textů do pražského prostředí.¹¹³ V následujícím krátkém autorově představení budu respektovat periodizaci Seifertova díla právě podle Jiřího Flaišmana, a to i s plným vědomím toho, že toto, ale i všechna jiná rozdělení autorova života a díla jsou a zřejmě zákonitě musí být zjednodušující a mají svá úskalí.

V období proletářské poezie, jak již bylo zmíněno, Seifert při literární činnosti souběžně pracuje pro komunistický tisk. Z tohoto období pochází první dvě autorovy sbírky *Město v slzách* (1921) a *Samá láska* (1923).¹¹⁴ Seifert zde popisuje Prahu chudou, dělnickou, a především plnou revolučních nálad. Otevřeně se tu tak hlásí k myšlence komunismu a výrazně levicovým ideám.¹¹⁵

5.2 Období poetismu

Jaroslav Seifert sice v komunistické straně zůstává až do roku 1929, kdy svou činnost ukončuje především pro kritiku nového gottwaldovského vedení,¹¹⁶ ve své tvorbě ale období proletářské poezie opouští již dříve a vydává se na cestu právě vznikajícího uměleckého směru – poetismu. Prvky tohoto stylu již částečně můžeme pozorovat ve sbírce *Samá láska*, jak si ostatně ve své kritické reflexi všímá také básník Stanislav Kostka Neumann,¹¹⁷ vrchol této etapy ale určitě přichází s třetí sbírkou v pořadí: *Na vlnách TSF* (Télégraphie sans fil, tj. rozhlas bez drátu). Řadí se ale do ní také následující sbírka *Slavík zpívá špatně* (1926).¹¹⁸ Seifert především v *Na vlnách TSF* pomáhá definovat prvky uměleckého směru poetismu, jako jsou hrátky s jazykem a využívání experimentálních a nových postupů v literatuře. Vytváří nová slova, provádí slovní hříčky a experimentuje s gramatikou a syntaxí. Tematicky se svou iracionalitou – někdy až snovostí – přibližuje surrealismu.¹¹⁹

„Vznesli protest proti diktátorsky usnadňovatelským metodám nového, stalinského stranického vedení, jemuž kladli za vinu politické neúspěchy strany.“¹²⁰ Takto Václav Černý ve svých *Pamětech*

¹¹³ FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 7–8.

¹¹⁴ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹¹⁵ FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 70

¹¹⁶ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹¹⁷ KOSTKA NEUMANN, Stanislav. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 17.

¹¹⁸ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹¹⁹ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991. s. 109.

¹²⁰ ČERNÝ, Václav. *Paměti I. 1921-1938*. Brno: Atlantis, 1994. s. 197.

popisuje důvody, proč byla skupina, mezi jejímiž členy byl i Jaroslav Seifert, v roce 1929 vyloučena z KSČ pro „stranickou nekázeň“. Jaroslav Seifert, Josef Hora, Vladislav Vančura, Ivan Olbracht, Stanislav Kostka Neumann, Marie Majerová a Helena Malířová podle Černého tímto svým činem katalyzovali „kulturně-mravní tříbení“ a především se i na jejich případu již ve 20. letech minulého století ukázaly některé praktiky stalinského režimu, který měl do Československa přijít.¹²¹ „Z včerejších vynikajících spisovatelů byli obratem ruky likvidátoři a zrádci,“ píše Černý.¹²²

Jak zmiňuje také Ústav pro českou literaturu, takzvaná skupina sedmi nevydržela kompaktní příliš dlouho. Do KSČ se tak nakonec tři její členové posléze vrátili, konkrétně Majerová, Neumann a Olbracht.¹²³ Václav Černý osudy zbylých čtyř ve své monografii nakonec označuje za „českou ilustraci vývoje tragického osudu literáta a vzdělance v stalinismu“.¹²⁴ Do 30. let tak Jaroslav Seifert vstupuje v úplně jiných společenských kruzích, než jaké opanoval desetiletí předcházející.

Už v tomto období se ale básník někdy vrací do svých začátků, a jak připomíná také Vratislav Maňák, reviduje některé své postoje patrné z prací vydaných v proletářském období. „V následujícím období po roce 1929 se spor s KSČ přenesl do individuální roviny názorového sporu s komunistickým novinářem Juliem Fučíkem, který v první polovině 30. let vedli především na stránkách *Tvorby*, již Fučík řídil, a *Práva lidu*, kde Seifert působil jako kulturní redaktor. Básník ve sporu postupně přehodnocoval svou proletářskou poezii a polemizoval s uměleckou tvorbou pod vlivem komunistických doktrín,“ píše Maňák.¹²⁵

¹²¹ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹²² ČERNÝ, Václav. *Paměti I. 1921-1938*. Brno: Atlantis, 1994. s. 197. ISBN: 80-7108-072-1.

¹²³ Avantgarda známá a neznámá I. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/dejiny/dejiny-ceske-literatury>.

¹²⁴ ČERNÝ, Václav. *Paměti I. 1921-1938*. Brno: Atlantis, 1994. s. 198. ISBN: 80-7108-072-1.

¹²⁵ MAŇÁK, Vratislav. *Básník zpívá špatně: mediální ohlas Písňě o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*. Diplomová práce. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43521/DPTX_2010_2_0_323465_0_108119.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

5.3 Období melodické

Největší změnou podle Zdeňka Pešata, která se v Seifertově poetice odehrává, je výběr témat.¹²⁶ Básníková tvorba má postupně čím dál silnější sklon k nostalgii a k pesimističtějšímu vyznění, pro které v poetismu není místo. Ve třicátých letech ho v tvorbě oslovovala témata jako čas, ticho a vzpomínky, využívá hlavně střídmych, pravidelných a jasných veršů.¹²⁷

Patrné rysy odklonu od tohoto směru jsou již ve sbírce *Poštovní holub* (1929), naplno ale Seifert poetismus opouští sbírkou *Jablko z klína* (1933). Přestože občas je v díle patrná všudypřítomná neutěšená sociální situace 30. let 20. století, v Seifertových básních se především dostávají do popředí motivy domova, dětství, krása žen a v neposlední řadě také stesk a nostalgie nad utíkajícím časem.¹²⁸ Jak popisuje Jiří Flaišman, Seifert se na přelomu 20. a 30. let dostává od verbalismu proletářského i poetického k melodičnosti a lyričnosti.¹²⁹

Následující dvě sbírky, totiž *Ruce Venušiny* (1936) a *Jaro sbohem* (1937), stále patří do Seifertova melodického období, jsou plné nejen zájmu o svou zem, ale také reakcí na hospodářskou krizi a nastupující fašismus v Evropě. Na aktuální všudypřítomné ohrožení národa v nich Seifert reaguje přiblížením se k jistému civilismu.¹³⁰

Zhasněte světla (1938) jako reakce na zradu za takzvané mnichovské dohody, *Vějíř Boženy Němcové* (1940) jako typický příklad vlastenecké poezie nebo sbírky *Světlem oděná* (1940) a *Kamenný most* (1944) jako v pravém slova smyslu protiokupační poezie, kde jsou motivy domova, české krajiny a zejména Prahy zdrojem jistoty a útěchy v těžkých protektorátních dobách. To je výčet Seifertovy válečné tvorby, kde kromě vlastenectví, lásky k rodné zemi a například i folklóru hrají výraznou roli také pravidelné segmentace básní do strof nebo takzvaný pravidelný značný rým.¹³¹

¹²⁶ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991. s. 77.

¹²⁷ LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 631.

¹²⁸ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991. s. 84–85.

¹²⁹ FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 11.

¹³⁰ HORA, Josef a Antonín Matěj PÍŠA. *Poesie a život: úvahy, studie, soudy*. V Praze: Československý spisovatel, 1959, s. 395.

¹³¹ BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995, s. 148-149.

Ve své poválečné poezii Seifert v této tendenci pokračuje a dosahuje rytmicky pravidelného a stroficky členěného verše. V jeho básních převládá nápadná písňová intonace, která překrývá vše ostatní. „Dochází k oslabení metaforičnosti a k zániknutí významu všedního životního detailu. Dalo by se tedy říci, že se vše v Seifertově poezii odehrává přes jakýsi filtr melodie, který svým účinkem ztrácí svou jednoznačnost,“ popisuje Zdeněk Pešat poválečnou básnickou tvorbu.¹³²

Postavení Jaroslava Seiferta v pouťorovém Československu zároveň nebylo jednoduché. Na rozdíl od řady jiných tvůrců básník dostatečně nedeklaroval svou podporu nové vládnoucí síle a později se od jejích aktivit snažil přímo distancovat. Svou roli zde sehrával také Seifertův kritický postoj ke KSČ.¹³³ Jak ale ve své diplomové práci připomíná Vratislav Maňák, k násilnému převratu roku 1948 se Seifert nevyjádřil odmítavě.¹³⁴ „Vždycky jsem byl pro jednotu dělnictva, jak bych nevítal, jestliže tak dobrovolně, a tak spontánně se vysloví pro jednotu celý národ,“ napsal básník v Lidových novinách tentýž rok.¹³⁵ I přesto se ale Seifertovy skutečné pocity z dění v Československu můžeme pouze domnívat. Spisovatel ostatně v roce 1949 kvůli zdravotním potížím odchází z novinářské práce nadobro a v invalidním důchodu se nadále věnuje už pouze literární činnosti.¹³⁶

Noví stalinističtí redaktori, především časopisu *Tvorba*, už na počátku 50. let začínají s revizí Seifertovy proletářské poezie. Například v recenzi *Samé lásky* Jaroslav Čech básníkovi vyčítá, že jeho poezie z 20. let nemá socialistickému člověku co říct a navíc nedostatečně zobrazuje bídu dělníka tak, jak ji KSČ v 50. letech interpretovala.¹³⁷ Kromě Čecha patří k výrazným kritikům Jaroslava Seiferta po celá 50. léta také kulturní ideolog té doby Ladislav Štoll nebo básník a redaktor *Rudého práva* Ivan Skála, a to především Seifertovy sbírky *Píseň o Viktorce* (1950). Básníkovo dílo bylo navíc apolitické, což bylo v této době nechtěné. Skálova „recenze“ Seifertovy zmíněné sbírky z roku 1950 se tak stala exemplárním dokumentem ideologické kritiky persekučního potenciálu, který ale na věčné rovině nepřinášel v podstatě nic.¹³⁸ Celé anabázi se velmi podrobně věnuje již zmíněný Vratislav Maňák,

¹³² PEŠAT, Zdeněk. *Dialogy s poezií* [online]. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 121–123. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/cs/handle/11222.digilib/107831>.

¹³³ FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 11.

¹³⁴ MAŇÁK, Vratislav. *Básník zpívá špatně: mediální ohlas Píseň o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*. Diplomová práce. s. 56. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43521/DPTX_2010_2_0_323465_0_108119.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹³⁵ SEIFERT, Jaroslav. *Sto hlasů o národní jednotě*. Praha: Lidové noviny, 1948. č. 47 s. 7.

¹³⁶ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert* [online]. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹³⁷ ČECH, Jaroslav. *Jaroslav Seifert*. Praha: *Tvorba*. Ročník 1949, s. 274.

¹³⁸ ANDREAS Petr. *Vybírat a posuzovat. Literární kritika a interpretace v období normalizace*. Praha: Pistorius & Olšanská, 2016. s. 49.

který ve své práci dochází k závěru, že kritika *Písně o Viktorce* a následné omezení publikační činnosti byly „přímou reakcí na básníkův politický postoj, ačkoli oficiálně kritizovaly jeho poetiku“¹³⁹. Maňák dodává, že „iniciátorem básnickovy denunčiacie byl ÚV KSČ. Svaz československých spisovatelů dokonce zvažoval čestný soud s Jaroslavem Seifertem, k němu ale nakonec z neznámých důvodů nedošlo. Jako pravděpodobné se jeví, že se Seiferta zastal prominentní básník Vítězslav Nezval.“¹⁴⁰.

Znovu k sobě Jaroslav Seifert připoutal režimní pozornost v roce 1956, kdy na druhém sjezdu československých spisovatelů pronesl projev, kde zmiňuje také vězněné československé spisovatele, zároveň je ale autor v následujících letech nemocen, a tak psaní a vydávání nových básní není na pořadu dne.¹⁴¹

5.4 Období reflexivní

„Ale pryč s onou básnickou veteší metafor a rýmů,“ píše Seifert v často citovaném verši, „život je někdy až mrazivě holý“¹⁴². V šedesátých letech se básník po tvůrčí pauze způsobené zdravotními komplikacemi pohybového ústrojí vrací k tvorbě právě v duchu tohoto výroku. Výrazně pozměněnou poetiku definuje jeho daleko méně květnatý jazyk, rytmickou pravidelnost a rýmy navíc vystřídal volný verš. Básník opouští od užívání poetismů nebo složitějších metafor, celkový výraz je tak oprostěnější.¹⁴³ Literární historik Jiří Brabec popisuje zlom v Seifertově tvorbě, který odstartovala sbírka *Koncert na ostrově* (1965) takto: „Seifert rozbil svůj bezpečný básnický vesmír důvěrně zřených citových aktivit a nadosobních hodnot a dalším východiskem tvorby učinil obraz mezních situací.“¹⁴⁴ Tato tendence je pozorovatelná zároveň i na volbě zpracovávaných témat, Seifert se podle Brabce zabývá lidským životem jako sledem neustálých zlomů a přerývů, nedorozumění i zničených nadějí.¹⁴⁵

¹³⁹ MAŇÁK, Vratislav. *Básník zpívá špatně: mediální ohlas Písně o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*. Diplomová práce. s. 150. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43521/DPTX_2010_2_0_323465_0_108119.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁴⁰ tamtéž

¹⁴¹ BRABEC, Jiří. *Čtení o Jaroslavě Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 137.

¹⁴² SEIFERT, Jaroslav. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 788.

¹⁴³ tamtéž

¹⁴⁴ BRABEC, Jiří. *Čtení o Jaroslavě Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 138.

¹⁴⁵ tamtéž

V nastoupeném směru pokračují i sbírky *Halleyova kometa* a *Odlévání zvonů* (obě 1967), kde Seifert používá také hovorové obraty, aby docílil „prosté mluvy“. Ačkoli je nová básníková poetika neustálého se vracení k prázdnému smyslu lidské existence přijímaná jeho čtenáři spíše s rozpaky, rozhodne se Seifert pro dovršení svého díla sbírkou *Morový sloup*, kterou připravuje do tisku roku 1970.¹⁴⁶ Je otázka, zda sám autor metaforu morových sloupů jako „díkůvzdání za přežití všech různých pohrom“ či ústřední téma „života v morových časech“ skutečně spojoval s nedávnou okupací vojsk Varšavské smlouvy, čtenáři sbírky si takto ovšem některá místa skutečně interpretovali. Nejen však Seifertovi čtenáři a příznivci, ke stejným závěrům došli také cenzoři, a tak bylo vydání sbírky nakonec zakázáno.¹⁴⁷ „Šířila se však po stovkách strojopisů a patřila mezi nejčastěji opisovaný samizdatový text,“ přibližuje osud básní z *Morového sloupu* literární historik Brabec.¹⁴⁸

Díla Jaroslava Seiferta, ať již jde o sbírky vydávané znovu, či současnou tvorbu, podléhají silným cenzurním tlakům, a pokud je jim vůbec umožněno jít do tisku, je tak zpravidla činěno s notným zpožděním a ze strany úřadu s nesmyslnými odklady. Je třeba jistě dodat, že autora samotného již několik let trápí nemoci pohybového ústrojí a 70. i 80. léta tráví v invalidním, později starobním důchodu.¹⁴⁹

Československá exilová nakladatelství jako *'68 Publishers* v Torontu či *Index* v západoněmeckém Kolíně mnohé tituly vydávají dříve než v Československu, v poměrně velkých nákladech, ale především rukopisy vycházejí jako původní, nezcenzurované verze.¹⁵⁰ Jak poukazuje František Janouch, před rokem 1984 se v naprosté většině jedná pouze o verze v českém znění. „Sonety jsou nepřeložitelné, zkoušeli jsme to... z básně je vidět, že je to básník velkého formátu... Je zřejmé, že překlady Holanových a například Holubových veršů do švédštiny jsou ale mnohem působivější...“ píše v roce 1977 Janouchovi v soukromém dopise Per Wästberg, předseda švédského PEN klubu a později i předseda mezinárodního PEN klubu.¹⁵¹

¹⁴⁶ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

¹⁴⁷ BRABEC, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 138.

¹⁴⁸ tamtéž

¹⁴⁹ PŘIBÁŇ, Michal. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 445.

¹⁵⁰ JANOUC, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 45–49.

¹⁵¹ JANOUC, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 45–49.

Jak bude také zmíněno v kapitolách níže, zahraniční tisk měl ohledně osobnosti československého básníka proto těžkou pozici. V domovině známého a lidmi obdivovaného Seiferta totiž v cizině prakticky nikdo neznal, není tedy překvapením, že sledovaná zahraniční periodika *The New York Times* či *Le Monde* v roce 1984, když básník dostává Nobelovu cenu za literaturu, vůbec netuší, o koho se jedná, a v jejich textech se tak jakékoli zmínky o něm objevují teprve poprvé.

Ve shodě s politikou jedné vládnoucí strany se společně s odmítáním tvorby Jaroslava Seiferta komunistickými nakladateli i politiky pojí také přehlížení tohoto významného básníka československým oficiálním tiskem. Seifertovo jméno nebylo v jakékoli souvislosti zmíněno týdeníkem *Tvorba* od roku 1969, kdy časopis byl obnoven, až po udělení Nobelovy ceny v roce 1984. Časopis se přitom jinak literatuře věnoval na poměrně velkém prostoru. *Rudé právo* Seiferta nezmiňuje v celém průběhu 70. let také ani jednou. Poprvé tak tento deník činí až v roce 1981, kdy 23. září připomíná básníkovy 80. narozeniny.¹⁵²

Autor textu, normalizační literární kritik Vítězslav Ržounek samozřejmě na prvním místě zmiňuje Seifertův původ a období 20. let, kdy píše proletářskou poezii, věnuje se ale také Seifertovu odchodu z KSČ a dodává, že jako jediný ze skupiny autorů Vladislav Vančura, Josef Hora, Stanislav Kostka Neumann, Ivan Olbracht, Helena Malířová a Marie Majerová do strany nevstoupil zpět. Jak je ale patrné z kapitoly 5.2 *Období poetismu*, Ržounek v této části svého textu nepíše pravdu. Z takzvané skupiny sedmi, která v roce 1929 stranu opustila, se zpět, jak již bylo zmíněno, vrátili pouze tři. Jaroslav Seifert se tedy komunistou znovu nestal společně s Vladislavem Vančurou, Helenou Malířovou a Stanislavem Kostkou Neumannem.

Z textu velmi výmluvně plyne, které linie Seifertovy tvorby se režimní logice takzvaně hodí, o kterých tedy režimní kritika mluví a sama je vyzdvihuje, a které jak umělecké, tak občanské postoje režim nehodlá spolu se Seifertovým jménem dále připomínat. Již v roce 1981 tak právě v tomto textu můžeme pozorovat první zárodky toho, na kterých konkrétních tématech se bude moci režim snažit básníkovu jméno po udělení Nobelovy ceny rehabilitovat, a která naopak udusat.

Kromě básníkovy proletářského období 20. let 20. století je touto pro komunistický režim ocenění hodnou autorskou linkou také bezesporu válečná poezie. Ržounek v autorově tvorbě zvyrazňuje

¹⁵² Národní umělec Jaroslav Seifert jubuluje. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1981, 62(225), 1 [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1981/9/23/5.png>.

především sbírku *Vějíř Boženy Němcové* (1940), kterou komparuje se studií Julia Fučíka *B. Němcová bojující* (1940) – v druhé jmenované shledává daleko lépe vystižené kořeny její lásky k vlasti, totiž „v rozhodném úsilí Němcové propojovat právo lidu na národní a sociální svobodu. Úsilí, jehož dědici se stali komunisté.“¹⁵³. Autor textu *Rudého práva* následně Seifertovi vyčítá přílišnou empatii k Čechoslovákům a nedostatečné pochopení pro násilí, které páchá tehdejší režim, aby udržel socialismus v zemi. „Samou láskou nelze nejen vybojovat vítězství revoluce a ubránit je, ale ani vybudovat reálný socialismus, jedinou záštitu nových lidských vztahů.“¹⁵⁴

K vysvětlení Seifertových postojů přitom Rzounek užívá části kritiky Stanislava K. Neumanna, který o Seifertovi v roce 1923 napsal, že „ztotožňuje revoluční proletariát s lidem v obecném slova smyslu, podléhá tak vlivům, které brání, aby splynul s její třídou a její úlohou.“¹⁵⁵ Podle Neumanna tak Seifertův problém tkví především v tom, že odmítá diktaturu nejbohatších továrníků a šlechty, jak ukázal ve své mladistvé poezii, ale odmítá také diktaturu pouze proletariátu, jak podle Rzounka, který zde na Neumanna chce navázat, ukazuje Seifert například i v *Písni pro Viktorku* (1950). Jaroslav Seifert si zkrátka přeje, aby svobodu volně rozhodovat o své budoucnosti i budoucnosti svého státu mohli mít všichni jeho občané.

5.5 Publikační činnost v letech 1970 až 1984

Již výše bylo zmíněno, že Jaroslav Seifert, ačkoli autorsky činný, na vydávání svých děl v Československu musel čekat i několik let po dokončení rukopisu, text navíc zcela jistě vždy vyšel cenzurně upravený. Oficiální normalizační nezáměr o básníka lze ilustrovat na příkladu knihy *Všecky krásy světa* tak, jak příběh vydání popisuje ve své monografii František Janouch. Jaroslav Seifert v tomto vzpomínkovém textu především subjektivně vzpomíná na svůj život. Kniha je psána v krátkých črtách, kde básník vzpomíná na své přátele a události, které ho výrazně formovaly. Především se jedná o vzpomínky na žižkovské dětství (v části *Co všechno zavál sníh*), jeho básnické začátky a první životní lásky (v části *Eós, bohyně ranních červánků*), válečné a poválečné vzpomínky (v části *Uprostřed života*) a také úvahy o smrti nebo bilancování odžitého (v části *Obloha plná havranů*).¹⁵⁶

¹⁵³ Národní umělec Jaroslav Seifert jubiluje. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1981, 62(225), 1 [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1981/9/23/5.png>.

¹⁵⁴ tamtéž

¹⁵⁵ KOSTKA NEUMANN, Stanislav. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. s. 17.

¹⁵⁶ PŘIBÁŇ, Michal. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. s. 445.

Seifert sám v roce 1980 posílá rukopis do pražských státních nakladatelství *Odeonu* a *Československého spisovatele* s nadějí, že sbírku vydají. Jak ale podle Janoucha plyne z historických souvislostí, rukopisy jsou prý ztraceny a básník na oficiální odpovědi dlouho čeká.¹⁵⁷ Mezitím zájem o Seifertovu současnou tvorbu jeví především dvě již zmíněná exilová nakladatelství – sám Janouch podle svých slov dojednává vydání v nakladatelství *Index* v Kolíně, zároveň Seifert slibuje vydání svých pamětí také manželům Škvoreckým v Torontu. Nakonec bylo torontské paperbackové (v září 1981) i kolínské vázané (v listopadu 1981) vydání v prodeji úspěšné, a dokonce i relativně brzo vyprodané.¹⁵⁸

Československý režim si i přes svou očividnou nevoli uvědomuje básníkovu oblíbenost a nakladatelství *Československý spisovatel* nakonec vzpomínkovou knihu vydat chce. „Nevěřím, že by text tak, jak ho dnes máme, vydali dnes v Praze. Určitě budou dělat škrty, jenže možná zase bez Seifertova vědomí a souhlasu. Jestli to ale ovšem vydají, bude to amputovaná verze a my bychom snadno dokázali, že to je vydání neúplné, zcenzurované,“ komentuje situaci v roce 1980 v korespondenci s Janouchem Josef Škvorecký.¹⁵⁹ Situaci nakonec popsal vcelku přesně, a přestože kniha v *Československém spisovateli* vychází v roce 1982, úplného a neseškrtaného domácího vydání, které vyšlo až v roce 1999, se Jaroslav Seifert už dožít nemohl.¹⁶⁰

Obdobně se proces odehrává i s jinou Seifertovou tehdejší tvorbou, především poezií. Tu v tomto období reprezentují dvě sbírky *Deštník z Piccadilly* (1979) a *Býti básníkem* (1983), která je z jeho díla poslední a lze ji považovat nejen ze ohlížení se za svým autorským uměleckým dílem, ale také za přemítání nad smyslem vlastního života. Zdeněk Pešat tuto pozdní poetickou tvorbu popisuje jako „osnovanou na paradoxech a prudkých srážkách kontrastních prvků, světa reálného se snovým, i protikladech stylistických.“¹⁶¹ Seifert zmíněné sbírky píše velmi oproštěným, až strohým jazykem a v částech tohoto díla vyznívá často pesimisticky.

¹⁵⁷ JANOUCH, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 45–49.

¹⁵⁸ tamtéž s. 56.

¹⁵⁹ tamtéž

¹⁶⁰ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert>.

¹⁶¹ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert [online]*. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert>.

Jaroslav Seifert v roce 1977 podepsal *Chartu 77*, tedy dokument, který v podstatě všem svým tehdejšími signatářům zajišťoval šikanu ze strany státního aparátu. Seifert tento dokument podepisoval samozřejmě s plným vědomím možných důsledků, a proto jistě příliš nepočítal s publikací svých textů v tuzemsku, minimálně v následujících letech po podpisu. Přesto se i v případě *Deštníku z Piccadilly*, tak sbírky *Býti básníkem*, opět v cenzurované podobě, dočkal. Sám básník se ale podle Ludvíka Vaculíka necítil tímto faktem zcela potěšen. „Poslyšte“, svěřil se mu, „chtějí mi vydat *Deštník z Piccadilly*! Není to blbý?“¹⁶² Není proto úplně s podivem, že podle Vaculíkových i Škvoreckého vzpomínek se Seifert necítil komfortně v nakladatelských katalozích po boku vládních prominentních spisovatelů s vydávaným dílem, jehož konečnou podobu nemohl zcela ovlivnit.¹⁶³

5.6 Seifertovy předchozí nominace na Nobelovu cenu za literaturu

Švédská Královská akademie věd, která Nobelovu cenu každoročně uděluje, podklady pro rozhodování Nobelova výboru ukládá ve své knihovně, její archivy jsou ale po dobu prvních 50 let od konkrétního ročníku cen zcela nepřístupné. Je tedy patrné, že v hlubší minulosti byli na Nobelovu cenu za literaturu navrženi Češi jako Jaroslav Vrchlický, Josef Svatopluk Machar, Otokar Březina, Alois Jirásek, a nakonec Karel Čapek. Žádný z nich ale cenu nakonec nedostal.¹⁶⁴ Jak připomíná také František Janouch, zcela jistě byli nominováni také další čeští spisovatelé,¹⁶⁵ kteří a kdy přesně ale z archivu Královské akademie věd však zatím zřejmé není.

Ani pro samotného Jaroslava Seiferta nebyla hned jeho první nominace na Nobelovu cenu za literaturu tou v roce 1984 proměněnou. Přestože do roku 2034 nebude se stoprocentní jistotou možné říci, kolik nominací vlastně dohromady přesně proběhlo, úplně první obdržela akademie už v roce 1954 od profesora Karlovy univerzity Karla Pražáka.¹⁶⁶ V kontextu výše uvedených poznámek ke složitému básníkovu překládání může být překvapivé, že další návrhy v Seifertův prospěch padaly také ze zahraničí. Příkladem uveďme nominaci od francouzského spisovatele Louise Aragona z roku

¹⁶² ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky* [online]. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 5. 10. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

¹⁶³ tamtéž

¹⁶⁴ Nomination archive. © Nobel Prize. [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/nomination/archive/>.

¹⁶⁵ JANOUC, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 30.

¹⁶⁶ Nomination archive. © Nobel Prize. [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/nomination/archive/>.

1968, profesora slavistiky na univerzitě v Lundu Lubomíra Ďuroviče v roce 1974 či v letech 1977, 1978 a nejspíše i 1979 od Gabriela Lauba.¹⁶⁷

„Navrhoval jsem Jaroslava Seiferta Nobelově nadaci v několika dopisech minimálně a udělám to znovu, pokud budou chtít, jak tomu obvykle je, znát můj názor. Kromě velikosti a krásy Seifertovy poezie podtrhoval jsem, že ani jeden Čech dosud Nobelovu cenu za literaturu nedostal,“ popisuje také Roman Jakobson v korespondenci Františku Janouchovi svoje snahy o Seifertovo ocenění na jaře roku 1981. Podle Janoucha dokonce pouze sám Jakobson navrhoval Seifertovo jméno nejméně sedmkrát.¹⁶⁸

Navrhnout akademii Seifertovo jméno přímo z normalizačního Československa bylo ovšem nesrovnatelně složitější. Jak pro exilový časopis *Západ* připomíná v roce 1985 Josef Škvorecký, okolo roku 1980 mělo v Praze vzniknout spontánní hnutí za Nobelovu cenu pro Seiferta, především okolo osobností z Charty 77, tedy z lidí jako Ludvík Vaculík, kritik a literát Jan Lopatka, Pavel Kohout nebo Marie Jirásková.¹⁶⁹ Společné snažení ale mělo mnoho problémů, především urputné snahy zabránit jim ze strany represivních složek režimu. „Pro situaci v Československu v letech 1980–1981 bylo příznačné, že i pouhý pokus Seiferta na Nobelovu cenu nominovat mohl být kvalifikován jako trestný čin a vyšetřován policií. Když se naše úřady dozvěděly o iniciativě našich literátů, začalo vyšetřování, konfiskace textů, a dokonce i zatýkání,“ popisuje situaci Janouch.¹⁷⁰

Jak ve svém textu píše Škvorecký, jeden z těchto dopisů do Švédska zajistila, podle Škvoreckého na udání, příhraniční stráž. „Po intenzivních výsleších zadržovaných se policii podařilo objevit v garáži Jiřiny Šiklové zločinné materiály připravené k odeslání, tj. dopis Švédské akademii a Seifertovy knihy, většinou ve vydáních Edice Petlice. Jiřina Šiklová putovala rovněž do basy,“ píše Škvorecký.¹⁷¹ Ze vzpomínek socioložky Šiklové, která byla od května 1981 vězněna za pašování literatury a protistátní

¹⁶⁷ JANOUCH, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 30.

¹⁶⁸ tamtéž

¹⁶⁹ ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky* [online]. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 29. 3. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

¹⁷⁰ JANOUCH, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 41.

¹⁷¹ ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky* [online]. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 29. 3. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf

činnost, se potvrzuje, že už samotné navrhnutí Seiferta na Nobelovu cenu za literaturu je státem považováno za trestný čin „rozvracení republiky“.¹⁷²

5.7 Nobelova cena za literaturu v roce 1984

Oficiální oznámení o laureátovi Nobelovy ceny za literaturu pro rok 1984 přišlo od švédské Královské akademie věd 11. října 1984. Reakcí vybraných médií se věnují jednotlivé kapitoly níže, v prvních dnech po oznámení lze však nejen v nich pozorovat nelibost Ústředního výboru KSČ k Seifertově úspěchu. „Ve výkladních skříních knihkupectví se nesměly objevovat básníkovy portréty, na školách byl dán pokyn o udělení Nobelovy ceny nemluvit. Čísla zahraničních novin, které se výrazně zmínily o Nobelově ceně, byla zabavována, včetně komunistických L'Humanité a Unitá,“ popisuje situaci v Československu nejbližších dnů po oznámení František Janouch.¹⁷³

Jaroslav Seifert sám však tuto dobu trávil v nemocnici se srdečními problémy, kde se také o celé události poprvé dověděl.¹⁷⁴ „Pan Seifert je hrozně unaven a dostal tisíce, doslova tisíce telegramů od prostých lidí z Československa, zatím je nečetl, lituje, že nemá možnost dát do novin poděkování všem, kteří mu napsali, a poděkování Švédské akademii a možnost veřejně se vyjádřit k udělení ceny v novinách. Má obavy, že kdyby napsal sám nějaké prohlášení či poděkování a chtěl to zde otisknout, že mu to nevezmou jinak než po jejich úpravě,“ přibližuje Seifertovy tehdejší obavy v korespondenci Eva Kantůrková.¹⁷⁵

Ze zdravotních důvodů si sám Seifert nemůže pro ocenění do Stockholmu přijet, nakonec ji tedy 10. prosince téhož roku, tedy podle tradice v den úmrtí Alfréda Nobela, ve Švédsku přebírá jeho dcera Jana Seifertová a syn Jaroslav Seifert mladší. „Každý jejich krok byl ostře sledován, nechtěli udělat nic, co by mohlo ohrozit nemocného otce a nějak poškodit to fantastické, co se stalo. Museli neustále

¹⁷² ZEMANČÍKOVÁ, Alena. Osudy Jiřiny Šiklové. Poslechněte si rozhlasové vzpomínky socioložky a signatárka Charty 77 [online]. © Český rozhlas [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/osudy-jiriny-siklove-poslechnete-si-rozhlasove-vzpominky-sociolozky-a-signatarka-8497122>.

¹⁷³ JANOUC, František. Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 100.

¹⁷⁴ PEŠAT, Zdeněk. Jaroslav Seifert [online]. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert>.

¹⁷⁵ JANOUC, František. Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 100.

udržovat rovnováhu mezi tím, co by chtěli udělat, a mezi tím, co jim bylo přikazováno nebo co udělat mohli,“ komentuje ostře sledovaný výlet do Švédska Janouch.¹⁷⁶

5.7.1 Reakce vybraných československých oficiálních médií

„V jeho životní filozofii je prvek anarchie – protest proti všemu, co omezuje životní možnosti a redukuje lidské bytosti na kolečka v nějakém ideologickém stroji nebo je zapřáhne do postrojů nějakého dogmatu.“¹⁷⁷ Je jisté, že takto znějící oficiální zdůvodnění švédské akademie československá komunistická média rozhodně přetisknout nemohla. Jak ostatně plyne z textů obou sledovaných médií, komunističtí novináři byli zprávou o Nobelově ceně pro Jaroslava Seiferta nejdříve výrazně zaskočení.

Například *Rudé právo* se první den po oznámení omezí pouze na krátkou noticku v celém znění: „Podle sdělení tiskových agentur ze Stockholmu byla ve čtvrtek udělena Nobelova cena za literaturu pro rok 1984 národnímu umělci Jaroslavu Seifertovi. K této poctě Jaroslavu Seifertovi, který je toho času v nemocničním léčení, osobně poblahopřál jménem Svazu spisovatelů ředitel nakladatelství Čs. spisovatel zasloužilý umělec Jan Pilař.“¹⁷⁸ Samotný text, který deník přebíral od ČTK, byl umístěn až na 7. stranu do sekce zpráv ze světa, i v rámci této rubriky se text počtem znaků řadí mezi úplně nejkratší.

Rudé právo ale ani v následujících dnech tématu nechce věnovat větší prostor, zároveň zcela očividně tápe, jak o celé události informovat. 13. října 1984, kdy o Seifertovi píše znovu, se proto opět omezuje na převzatou agenturní zprávu, jejíž většinu zabírají oficiální blahopřání Gustáva Husáka a ministra kultury ČSR Milana Klusáka na několik odstavců. Nepadne ani zmínka o jakékoli Seifertově tvorbě – není zmíněná jediná sbírka nebo báseň, jeden odstavec pak tvoří vyjádření ošetřujícího lékaře, který popisuje, že Seifertovi zpráva o ocenění „zatížila krevní oběh“.¹⁷⁹

¹⁷⁶ JANOUCH, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 100.

¹⁷⁷ JAROSLAV SEIFERT, CZECH POET, WINS NOBEL LITERATURE PRIZE. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/12/books/jaroslav-seifert-czech-poet-wins-nobel-literature-prize-4971.html?searchResultPosition=2>.

¹⁷⁸ BLAHOPŘÁNÍ J. SEIFERTOVI. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1984, 65(242), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/10/12/7.pn>.

¹⁷⁹ BLAHOPŘÁNÍ J. SEIFERTOVI. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1984, 65(242), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/10/12/7.pn>.

V průběhu několika dalších dnů ale *Rudé právo* naopak postupně začíná prezentovat Jaroslava Seiferta jako bytostně komunistického, a především státem hojně podporovaného autora. Tuto změnu prezentuje především text *Manipulátoři s Nobelovou cenou* z 19. října 1984.¹⁸⁰ „Občanský postoj byl nejednoduchý, někdy i rozporný.“ popisuje Seiferta *Rudé právo* v textu, který je přímou reakcí na francouzský tisk, který ve svých analýzách a komentářích nobelistu popisuje jako bojovníka proti státnímu zřízení Československa.

Seifertův dobrý vztah k vládnoucí československé elitě tu popisuje deník na základě dvou hlavních argumentů. Předně skrz dvě vyznamenání státní cenou Klementa Gottwalda pro Jaroslava Seiferta, které obě ale básník dostal dávno před normalizačním vývojem v Československu. Přesněji tu v roce 1966, tedy v době postupného politického uvolňování, především ale úplně jinými lidmi ve vedení komunistických úřadů, než jsou tehdejší současníci z 80. let jako Vasil Biľak nebo Gustáv Husák, o kterých se jen stěží lze domnívat, že by chartistovi a celoživotnímu bojovníkovi za lidská práva a svobody tento titul vůbec uvažovali udělit.

Za druhé tvrzení, že Seifert je v Československu „masově vydávaný autor“. *Rudé právo* tu píše výčet jeho vydaných knih od roku 1970 – dohromady 5 knih, z toho ale 3 reedice starších „prověřených“ titulů v celkovém nákladu 178 tisíc výtisků. Což v porovnání s náklady děl v té době opravdu prominentních spisovatelů (Miroslav Florian – 9 sbírek, Jan Pilař – 5 sbírek, Josef Rybák – 7 knih v celkových nákladech i násobně vyšších) je manipulativní a zavádějící tvrzení.¹⁸¹ Text navíc vůbec nezmiňuje, že sbírka *Morový sloup* vyšla už 9 let před oficiálním (cenzurou upravovaným) vydání v pražském samizdatu. Tento trend se přitom opakuje se všemi autorovými pozdními texty.

V prosinci téhož roku deník komentuje televizní rozhovor, který Jaroslav Seifert vedl v československé státní televizi s Miroslavem Florianem a Janem Pilařem. V tomto textu s titulkem *Býti básníkem* z rubriky *Malé zamyšlení* se tak vůbec poprvé od udělení ceny *Rudé právo* vyjadřuje k básnickové tvorbě jako takové.¹⁸² Ta je nastíněna skrze lásku k vlasti, Praze a míru, což ale záměrně vynechává

¹⁸⁰ Manipulátoři s Nobelovou cenou. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1984, 65(248), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/10/19/7.png>.

¹⁸¹ JANOUCH, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 153.

¹⁸² Býti básníkem [online]. Praha, 1984, 65(293), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/12/11/1.png>.

určité aspekty Seifertovy poetiky a jeho témat. Například důraz na humanismus vůči všem členům společnosti, důraz na svobodu, který Seifert projevil nejen během Druhé světové války, jak zdůrazňuje také *Rudé právo*, ale i během let okupace vojsky Varšavské smlouvy, což už se v deníku z ideologických důvodů nezmiňuje.

Naposledy, s výjimkou pozdějšího nekrologu, se *Rudé právo* k otázce Nobelovy ceny pro Jaroslava Seiferta vrací v polovině dubna roku 1985, konkrétně skrze otištěný rozhovor Curta Carlssona, redaktora švédského sociálně demokratického listu *Arbetet* s Vasilem Biřákem, členem předsednictva a tajemníka KSČ. Jedna z Carlssonových otázek totiž směřuje právě k Nobelově ceně za literaturu, kdy Carlsson pojmenovává přehlížení Seiferta komunistickým oficiálním tiskem a neúměrně malý prostor, který oficiální média Seifertovi věnují. Biřák ale všechno označuje, za dezinformace, polopравdy a lži, které kolují kolem Československa ve Švédsku.

„Okolo osoby Jaroslava Seiferta a jeho občanských postojů se hodně spekuovalo. Už dávno se stával objektem manipulací, ale sám se nakonec nenechal zneužít a včas se od nepřátelských záměrů dostat ho na protilidovou cestu distancoval. Jeho díla byla a jsou v Československu vydávána v masovém nákladu,“ říká Biřák.¹⁸³ Je evidentní, že pravidelnější čtenář *Rudého práva* sám musí rozklíčovat lži o tom, kdo koho manipuluje minimálně na základě zjevného rozporu v neoddiskutovatelném dřívějším přehlížení Jaroslava Seiferta a nynějších Biřakových slovech o básníkově distanci protilidové cesty a manipulativních vyjádřeních o počtech nákladů Seifertových sbírek. Nutno dodat, že rozhovor nakonec ve švédském deníku *Arbetet* vůbec nevyšel, přestože *Rudé právo* píše, že vyšel a že se těší velké pozornosti.

Týdeník *Tvorba* ve shodě s výše zmíněným deníkem dává celé události pouze minimum prostoru, konkrétně v roce 1984 pouze jedním textem Jaroslava Čejky. Autor tu komentuje zmínky zahraničních médií, že švédskou akademii ovlivnily při rozhodování i některé Seifertovy politické postoje. Čejka neopomene tyto názory označit za „minulé a pouze dobové“. Naopak text západnímu světu vyčítá, že „tamní nakladatelé a manipulátoři kulturně politického ovzduší učinili vše, co bylo v jejich silách, pro bojkot české a slovenské literatury.“¹⁸⁴ Přitom sama *Tvorba* Jaroslava Seiferta a celé jeho dílo pro jeho postoje v 80. letech důsledně přehlíží a nevydává na jeho konto jedinou recenzi.

¹⁸³ O míru, evropské bezpečnosti a historické pravdě. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1985, 65(91), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1985/4/18/1.png>.

¹⁸⁴ ČEJKA, Jaroslav. Nobelova cena pro českou literaturu. *Tvorba*. Praha: 1984, číslo 42. strana 6.

Záměrně jsou jak v *Tvorbě*, tak *Rudém právu* vynechávány zmínky o Seifertově odchodu z KSČ v době první republiky, záměrně tu není zmínka o roku 1968 nebo o Seifertových postojích 70. let, Seifert je prorežimními periodiky označován za celým svým srdcem socialistu, který ve své pozdnější tvorbě zkrátka přechází k lyrickým a abstraktním tématům. Režimní kritici náznaky, které odmítají diktaturu proletariátu, v jeho dílech samozřejmě z větší či menší mírou dešifrují také, Nobelova cena za literaturu, a především všeobecný respekt a básníková oblíbenost u čtenářů jim však brání nechat autora stát pouze v ústraní. „Jaroslav Seifert se totiž už dávno stal protikladem všeho, co komunistická mytologie pokládá za svaté, ale jeho nesmírná popularita mezi českými čtenáři, a nakonec i kmetský věk a neústupná odvaha z něho udělaly téměř nedotknutelného národního světce,“ píše Josef Škvorecký.¹⁸⁵

5.7.2 Reakce vybraných československých samizdatových médií

Výrazný komentář k celému příběhu Nobelovy ceny pro Jaroslava Seiferta přidává i výše citovaný Josef Škvorecký v časopise *Západ* v textu *Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů* v červnu roku 1985. Škvorecký ale nenapsal neutrální či nezabarvený text. Jako protiváhu komunistickému zpravodajství naopak staví komentář založený především na jednoznačně patrné strannosti vůči demokratickým hodnotám, svobodě slova a uměleckého vyjádření. Slovní zásoba je často zabarvená, jako „Jiřina Šiklová putovala do basy, zatímco fízlové pilně shromažďovali Seifertovy knihy jako důkazní materiál“, Seifert je také v textu několikrát označen slovem „mistr“.¹⁸⁶

Škvorecký nejenže básníkův život a dílo zasazuje do dobového kontextu, ale dokonce celou básníkovu osobu jako by hodnotil prismatem jeho vztahu nejprve s komunistickou ideologií, později s vládou proletariátu. Žádné ze Seifertových děl tak nakonec Škvorecký nehodnotí čistě literárně, nezkoumá jeho poetismus nebo dopad na společnost a čtenáře, nýbrž několikrát dochází k pointě,

¹⁸⁵ ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky* [online]. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 29. 3. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

¹⁸⁶ tamtéž

kteřou načrtává už na začátku – totiž, že komunistický režim je buranský a velikému básníkovi hází klacky pod nohy.

Seifertovo politické myšlení a jeho problémy s režimem jsou předsazené a rozsahově převažující nad samotným rozbořem díla autora. Škvorecký tak v tomto případě aplikuje v některých aspektech podobnou metodu jako média komunistická, totiž pokud si mám člověka autorsky považovat, nejprve prozkoumám jeho politicky hodnotové postoje a činy, až poté se teprve zaobírám jeho tvorbou samotnou. Jedná se jistě o důsledek totalitního náhledu na umění, konkrétněji jeho překrývání kulturních hodnot propagandou plnou polopravd a lží. Každý, kdo tedy v kontextu tohoto režimu chce umělecké dílo jakkoli odborně kriticky reflektovat, jako by neustále nejprve musel obhajovat hodnoty jako je pluralita názorů či svoboda vyjádření. Hluboká reflexe textu samotného se tak stává až jakousi nadstavbou výše zmíněné práce proti režimní demagogii, se kterou se kritik musí prvně popasovat.

Škvorecký ve svém komentáři vyjadřuje jednoznačné potěšení nad Seifertovým oceněním, a to navzdory jeho obtížnému překladu do cizích jazyků. „Mnozí a já s nimi, se však domnívají, že lyrickou poezii, zejména křišťálově průzračnou a zvukomalebnou, jakou Seifert většinou psal, je možno skutečně a plně ocenit, jen pokud je napsána kritikovou mateřštinou,“¹⁸⁷ píše spisovatel a novinář, popisuje také zdoluhavou cestu Seiferta k samotnému ocenění (viz kapitola 5.6 *Seifertovy předchozí nominace na Nobelovu cenu za literaturu*).

Literární kritik Jiří Kratochvíl ve své reflexi československé literatury 70. a 80. let, která v samizdatovém časopise *Vokno* vyšla v roce 1987, popisuje situaci více z nadhledu a lze uvést, že i obecněji. Kratochvíl svůj rozsáhlý text ale rámuje citátem jiného nobelisty, totiž Williama Faulknera. „Spisovatel je odpovědný výhradně svému umění. Dovede být naprosto bezohledný, je-li to dobrý spisovatel. Všechno hodí přes palubu, čest, hrdost, slušnost, bezpečí, štěstí, všechno, jen aby dopsal svou knihu.“¹⁸⁸ Socialističtí autoři se tak v tomto světle chovají v podstatě opačně, nepíší své knihy, ale knihy patřící politické reprezentaci, jen aby si udrželi své pohodlí a bezpečí. Kratochvíl za začátek

¹⁸⁷ ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky [online]*. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 29. 3. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

¹⁸⁸ KRATOCHVÍL, Jiří. Česká literatura teď. *Vokno [online]*. © VONS.cz, [cit. 5. 10. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/vokno/vokno_12.pdf.

tehdejší situace označuje právě rozpuštění Svazu československých spisovatelů, který vedl Jaroslav Seifert do roku 1969.

Přestože Československo několik let před vydáním tohoto textu obdrželo Nobelovu cenu za literaturu, podle Kratochvíla je vlivem umlčování všech nadějných a talentovaných spisovatelů v normalizačním československém literárním světě nuda. „Přestože v tom není ani špetka záměru, k uzoufání nudná česká oficiální literatura reprodukuje celkem přesně bezvýznamnost a nudu naší nehybnosti,“ píše.¹⁸⁹ Cena pro českého básníka tak přišla paradoxně v době, kdy od české literatury jako by už nikdo nic na domácí půdě nečekal. Kratochvíl totiž popisuje samizdatovou literaturu jako „ghetto obehnané zdí“, podle něj existence tohoto nezávislého sektoru umění nezabraňuje ani v nejmenším umlčení jak velkých českých literátů, příkladem znovu uvádí Jaroslava Seiferta, tak českých čtenářů prahnoucích po sofistikovanějším čtení než jen režimu poplatných agitkách.

Z obou textů sledovaných médií, které se alespoň z části věnují Jaroslavu Seifertovi, je patrné, že ideologickému psaní se v kontextu této doby nevyhne žádný autor. Situace v totalitní společnosti se tak štěpí na pro-ideová média a proti-ideová média, která obě zprávu o novém držiteli Nobelovy ceny reflektují striktně ze svých ideových pozic a užívají mnohé vlastní morální soudy. Velmi těžko lze proto na výše předložené texty aplikovat analýzu objektivitu, z té totiž žádný z nich nevychází jako nestranný, či objektivní. Nutno ale zmínit, že československý samizdat se samozřejmě neuchyluje k praktikám jako lhaní či manipulace, praktikám hojně zmiňovaných v kapitole médií oficiálních.

5.7.3 Reakce vybraných zahraničních médií

5.7.3.1 *The New York Times*

První zpráva o udělení Nobelovy ceny za literaturu v roce 1984 v *The New York Times* z 11. října 1984 je zároveň první zmínka o Jaroslavu Seifertovi za celou existenci tohoto deníku. Už z tohoto faktu je jisté, že *The New York Times* musí nejprve básníka svým čtenářům představit. Pro autorku Jo Thomas

¹⁸⁹ KRATOCHVÍL, Jiří. Česká literatura teď. *Vokno* [online]. © VONS.cz, [cit. 5. 10. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/vokno/vokno_12.pdf.

je důležité zmínit, že Seifert v 80. letech není aktivním komunistou a že Nobelova cena je tak i nadále v souladu s americkou tehdejší náladou – antikomunistická a zejména antitotalitní. Thomas také v první zprávě o Seifertově vítězství píše, že pro americkou kulturně-žurnalistickou obec nebyl československý básník ani zdaleka favoritem. Zmiňuje naopak jména jako Jorge Luis Borges, Graham Greene a Gunter Grass, nebo Francouzku Marguerite Yourcenar. Je patrné, že jméno Seifert je pro ni zcela nové, především uvádí jeho nepočtené překlady do angličtiny s poznámkou, že celá americká literární obec si bude muset básnické sbírky teprve načíst.¹⁹⁰

O den později po první zmínce (12. října 1984) vydávají *The New York Times* delší a zevrubnější text, který pojednává již především o autorově díle. Mnoho citací listu poskytla slovanistka a profesorka ruštiny na Smith College Maria Banerjee. "Jsem ráda, že ho svět objevil," řekla listu. „Je to velký mistr české poezie, kombinace Roberta Frosta a E. E. Cummings. Zaslouží si to za svou nedávnou poezii, ale především za poezii 20. a 30. let."¹⁹¹ Představování Seiferta americkému publiku tedy probíhá především skrze srovnávání s autory anglofonního kontextu.

Velké téma je pro americký deník v prvních dnech po oznámení Nobelovy ceny nejen malý počet Seifertových anglických překladů, ale zejména jejich obtížná tvorba. *The New York Times* proto přináší také vyjádření Seifertovy americké překladatelky Very Blackwell. „Blackwell dodala, že Seifertova poezie se těžko překládá, protože zvuk a podoba jazyka v originále je úzce spojena s významem," píše list.¹⁹² Kontext básníkovy neznámosti ve Spojených státech dokresluje autor zmíněného textu Edwin McDowell částečnou rešerší dostupnosti tehdejšího Seifertova přeloženého díla. Došel k závěru, že žádné velké knihkupecké řetězce v USA o básníkovi v podstatě nikdy neslyšely.

Seifertovy přeložené sbírky *Morový sloup* a *Odlévání zvonů* našel McDowell dostupné pouze u washingtonské organizace *Czechoslovak Society of Art and Sciences*, která obě sbírky do roku 1984 vydala v nákladu pouze několik stovek výtisků. Poté už pouze u drobného nakladatele českého původu Mortyho Sklare (původně české příjmení Sklář), který ve městě Iowa City vydává svými vlastními silami maximálně dvě knihy ročně.

¹⁹⁰ JAROSLAV SEIFERT, CZECH POET, WINS NOBEL LITERATURE PRIZE. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/12/books/jaroslav-seifert-czech-poet-wins-nobel-literature-prize-4971.html?searchResultPosition=2>.

¹⁹¹ LITTLE-KNOWN IN U.S., NOBEL POET PRAISED HERE. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/12/books/little-known-in-us-nobel-poet-praised-here.html?searchResultPosition=9>.

¹⁹² tamtéž

Přestože se zájem o četbu Seiferta ve Spojených státech navyšuje, nabídka alespoň v prvních týdnech a měsících není vůbec schopna dohnat poptávku. Dokládá to také text stejného autora, Edwina McDowella, *Knihy laureáta Nobelovy ceny jsou těžko k nalezení* z listopadu 1984.¹⁹³ Autor zde upozorňuje, že Nobelova cena v tomto případě nemá moc šanci fungovat jako jakýsi kurátor a doporučovat, kterého autora si mohou čtenáři vyhledat a přečíst, protože Seifertova literatura ve fyzické anglofonní podobě v roce 1984 jednoduše neexistovala. Chyběla podle něj i mnoha médiím na recenze či jiné mediální obsahy, které udělování Nobelových cen podněcuje.

Kulturní rubrika deníku ještě v průběhu října 1984 také vyzdvihuje reakci jednak československé vládnoucí garnitury, ale také československého exilu v Americe. Text ze 14. října dokonce cituje *Rudé právo*, když píše: „Na Západě se v souvislosti se Seifertovým jménem objevily pokusy zneužít našeho předního básníka k pomlouvačným útokům na jeho zemi, použít jeho jméno v psychologické válce proti zemím socialismu.“¹⁹⁴ Do kontrastu s tím staví autor Herbert Mitgang příběh Růženy a Mojmíra Bunzových, kteří do newyorského Queensu emigrovali po Druhé světové válce. Manželé svépomocí vydali Seifertovu sbírku *Odlévání zvonů* v nákladu dva tisíce, ze kterých do října 1984 prodali maximálně několik stovek. Oba manželé, na rozdíl od oficiálního postoje *Rudého práva*, Jaroslava Seiferta podle listu vnímají jako symbol domácího antitotalitního vzdoru.

Literárně-kritickou odezvu poté v listu vyvolá vydání knihy *Deštník z Piccadilly*, Michael Henry Heim ji pro *The New York Times* recenzuje 30. června 1985.¹⁹⁵ *Deštník z Piccadilly* je přitom prvním vydáním Seifertovy knihy v USA po udělení Nobelovy ceny, tedy i zároveň první knihou, která je široce dostupná. Lehmann-Haupt v textu sice přiznává, že o osobě Seiferta slyšel poprvé až při vyhlásování Nobelových cen za rok 1984, zvláště ale oceňuje Seifertovu schopnost spojovat lidovost, lidové umění a tradice s vysokým standardem literatury.

¹⁹³ 1984 Nobel Laureate's Books Hard to Find. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/11/02/books/1984-nobel-laureate-s-books-hard-to-find.html?searchResultPosition=8>.

¹⁹⁴ AROUND THE WORLD; Czech Communist Party Lauds Nobel Laureate *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/14/world/around-the-world-czech-communist-party-lauds-nobel-laureate.html?searchResultPosition=12>.

¹⁹⁵ CRITIC'S NOTEBOOK; THE WRITER'S SKILL IN ADAPTING TO THE COLLOQUIAL. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/12/20/books/critic-s-notebook-the-writer-s-skill-in-adapting-to-the-colloquial.html?searchResultPosition=7>.

Kritik připodobňuje Jaroslava Seiferta k americkému básníkovi Robert Frostovi, který se živil nejen jako literát, ale také především jako farmář – jeho sbírku *Na sever od Bostonu* popisuje Lehmann-Haupt právě jako přesné napodobení amerického způsobu mluvení i myšlení, ne ale z přehnaně národoveckých tendencí nebo pýchy, ale čistě pro umělecké účely. Seifert podle Lehmann-Haupta činí totéž, z běžně užívané pražské češtiny činí poetické vypravování, povznáší ji tak podle něj na vysokou kulturu. Společně s tím autor textu také popisuje stručnost jako neodmyslitelnou vlastnost patřící k moderní české poezii, s jejímž vznikem spojuje nejen Jaroslava Seiferta, ale také Františka Halase.

Autorův styl je v textu popsán přímou citací Seiferta. „Pod mým perem už verše netančí a jako slza v koutku oka slovo se zdráhá.“¹⁹⁶ Lehmann-Haupt popisuje „absolutní věrnost intimní lyrice“, přímost a někdy až strohost básnickových veršů, lásku k ženám (k ženám jako k lidem, ale i k ženám jako symbolům humanity) a lásku k Praze (jako k symbolu celého Československa). Lehmann-Haupt kritiku zakončuje uznáním talentu dalších československých jmen jako Františka Halase, Františka Hrubína, Vladimíra Holana a Vítězslava Nezvala. „Pokud se tak stane, Nobelova cena za literaturu z roku 1984 napraví nejedno nedopatření, ale celou plejádu z nich,“ popisuje neznalost těchto českých básníků světovému čtenářstvu a nynější možnost tuto neznalost napravit.¹⁹⁷

5.7.3.2 *Le Monde*

V kontrastu s výše analyzovaným americkým deníkem se *Le Monde*, snad i díky své větší geografické blízkosti, o Jaroslava Seiferta zajímá ještě před rokem 1984. V 70. letech tak *Le Monde* činí například ve stati ze 3. listopadu 1972 o situaci ve znormalizovaném Československu.¹⁹⁸ Věnuje se zde především kultuře jako celku, hromadným čistkám v oboru a básníkovo jméno zmiňuje hlavně v kontextu jeho konce v předsednictví Svazu československých spisovatelů. Je tedy patrné, že

¹⁹⁶ 'THE WORD HANGS BACK'. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1985/06/30/books/the-word-hangs-back.html?searchResultPosition=13>.

¹⁹⁷ tamtéž

¹⁹⁸ LE „BIAFRA DE L'ESPRIT“ LA NORMALISATION A MARQUÉ LA FIN D'UNE CULTURE: *Le Monde* [online]. Paříž, 1972 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1972/11/03/le-biafra-de-l-esprit-la-normalisation-a-marque-la-fin-d-une-culture_3035083_1819218.html.

čtenářům *Le Monde* sice nebyl v roce 1984 při udělení ceny československý básník úplně neznámý, k podrobnějšímu rozboru nebo kritickým reflexím jeho díla ani tak ale nedochází.

Le Monde, jak plyne z jeho archivu, se Seifertovi věnuje pouze právě v kontextu popisujících konsolidovanou situaci Československa jako celku společně s literáty jako jsou Václav Havel, Bohumil Hrabal nebo Josef Topol. Pokud už Seifertovy sbírky deník před udělením Nobelovy ceny zmiňuje konkrétněji, je to spíš jejich taxativní výčet bez konkrétnějšího komentáře jako v již zmíněném textu nebo ve zprávě pouze o pár dní mladší, kterou *Le Monde* přebírá od agentury AFP.¹⁹⁹

I pro francouzský mediální prostor ale samozřejmě platí, že říjen roku 1984 je výrazným katalyzátorem zájmu o Jaroslava Seiferta. Už v prvních dnech po oznámení výsledků vydává *Le Monde* pod titulkem *Klidná síla* text sice delšího rozsahu, ale čistě zpravodajský, kde český autor v exilu Petr Král, představuje Seiferta od jeho proletářské poezie až po nostalgické verše 70. let. Král Seiferta srovnává v Hrubínem a Nezvašem a společně je nazývá „silnou básnickou československou generací.“²⁰⁰ Text se podrobněji věnuje autorově poetice a jednotlivým sbírkám jako *Kamenný most* (1944) či *Píseň o Viktorce* (1950), neopomíjí ale také Seifertův podpis Charty 77 nebo jeho postoje k srpnové okupaci vojsk Varšavské smlouvy. Král v závěru dochází k tezi o tiché síle, která svým vzdorem vůči domácím poměrům inspiruje své spoluobčany v normalizačním marasmu ještě zcela nerezignovat na svobodné kulturní myšlení.

Samozřejmě analogicky s angličtinou, ani do francouzského překladu se podle *Le Monde* nevejde vše z básníkovy literárního umění. Nicole Zand ve svém komentáři *Neznámý básník* tímto faktem vysvětluje, shodně i s výše zmíněnými *The New York Times*, malé povědomí o československých básnících, a především tehdejším laureátovi ve Francii. „Sebelepší překlad je předurčen k neautenticitě, a to především kvůli jeho specifické poetičnosti, českým neologismům i oproti francouzštině nepoměrné šířce české slovní zásoby a tvárnosti jazyka,“²⁰¹ píše Zand a připomíná v této souvislosti odkaz Alfréda Nobela. Ten podle ní netkví v oceňování počtu prodaných knih nebo

¹⁹⁹ LES SAVANTS EXCLUS DU PARTI AU DE L'UNIVERSITÉ POUR DES MOTIFS POLITIQUES NE POURRONT PUBLIER LEURS TRAVAUX: *Le Monde* [online]. Paříž, 1972 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1972/12/27/les-savants-exclus-du-parti-ou-de-l-universite-pour-des-motifs-politiques-ne-pourront-publier-leurs-travaux_2393568_1819218.html.

²⁰⁰ UNE FORCE TRANQUILLE: *Le Monde* [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/10/13/les-academiciens-suedois-sa-poesie-a-ete-et-est-encore-un-acte-politique_3006334_1819218.html.

²⁰¹ ÉLOGE D'UN POÈTE INCONNU: *Le Monde* [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/10/15/elogue-d-un-poete-inconnu_3006108_1819218.html.

nejúchvatnějšího díla, které lze napsat, ale především v umění „co možná nejvýstižněji reprezentovat kulturu svého národa“, což podle Zand Seifert pro Čechy plně splňuje.

V jistém kontrastu může naopak působit text kulturního redaktora *Le Monde* Alaina Debovea. Autor si vypůjčuje citát Miloše Formana, který zde Seiferta označuje za „největšího českého básníka 20. století a za ve své vlasti velmi oblíbenou osobnost“²⁰². Podle Debovea je to ale především proto, že sama Seifertova poezie je politickým aktem, především pro svou vysokou míru humanismu a vystupování na obranu slabších. Nobelova cena, stejně tak jako umění obecně vždy vzniká a bude vznikat ve svém specifickém kontextu, podle Deboveovy argumentace je teda prakticky nemožné, aby literatura, stejně jako jakákoli jiná tvůrčí činnost, mohla být čistě estetickou záležitostí.

Co s Nobelovou cenou za literaturu? Na tuto otázku se snaží hledat odpověď text se stejným titulkem uveřejněný v *Le Monde* z 26. října 1984, který pojmenovává situaci okolo recepce Seifertova ocenění oficiálními komunistickými médii v Československu.²⁰³ Je jasné, že *Le Monde* odmítá tvrzení *Rudého práva*, že Seifert je příznivec komunistického režimu. Na základě Seifertova vyloučení ze Svazu československých spisovatelů, veřejným prohlášením z roku 1968 v ČSTV a podpisem Charty 77 popisuje Seifertův postoj k vládě jedné strany jako rozhodně neschvalující a *Rudé právo* tedy francouzský deník snadno usvědčuje ze lži.

Vybraná západní média jistě jsou obecně vůči Seifertovi vesměs objektivnější než ta československá oficiální, avšak nelze si nevšimnout toho, že básníkův antikomunistický postoj velmi konvenuje právě s jejich preferovaným viděním světa. Ve výše zmíněném textu Michaela Henryho Heima je básníková tvorba popisována až jako něco mytického. Podle Heima, Seiferta v tomto případě srovnává s polským nobelistou Czeslawem Miloszem (Nobelova cena 1980), jsou oba tito autoři „národními hrdiny“, kteří už svojí tvorbou samotnou bojují proti státnímu zřízení.²⁰⁴ Je jisté, že literární kvality Jaroslava Seiferta jsou nesporné, je ovšem otázka zda výrazně pochvalných recenzí a literárních

²⁰² LES ACADÉMICIENS SUÉDOIS: SA POÉSIE A ÉTÉT ET EST ENCORE UNE ACTE POLITIQUE: *Le Monde* [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/10/13/les-academiciens-suedois-sa-poesie-a-ete-et-est-encore-un-acte-politique_3006334_1819218.html.

²⁰³ QUE FAIRE D'UN PRIX NOBEL DE LITTÉRATURE? *Le Monde* [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1977/07/13/la-charte-77-denonce-l-interdiction-de-quatre-cents-ecrivains_2860850_1819218.html.

²⁰⁴ CRITIC'S NOTEBOOK; THE WRITER'S SKILL IN ADAPTING TO THE COLLOQUIAL. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/12/20/books/critic-s-notebook-the-writer-s-skill-in-adapting-to-the-colloquial.html?searchResultPosition=7>.

analýz by se od těchto západních deníků dočkal i například Vítězslav Nezval, básník jistě v mnoha ohledech také výjimečný, avšak ve shodě se socialistickým směřováním Československa.

5.8 Smrt Jaroslava Seiferta

Nedlouho po tak výrazném úspěchu jako bylo udělení Nobelovy ceny za literaturu nakonec Jaroslav Seifert svým dlouhodobým srdečním problémům 10. ledna roku 1986 podlehl. Jak připomíná například i František Janouch, pohřeb konaný 21. ledna se především jako pocta osobnosti Jaroslava Seiferta stal velkou událostí. Poslední rozloučení s jediným českým literárním nobelistou proběhlo v Rudolfinu, obřad na Břevnově, uložení do hrobu následně v Kralupech nad Vltavou. Na poslední zmiňovaný akt však již měla veřejnost vstup zakázán.²⁰⁵

V kontrastu k této masové pietě pak působí téměř nulové mediální pokrytí události jak *Rudým právem*, tak literární *Tvorbou*. Je jisté, že oficiální státní periodika se především drží šablon aplikovaných již v roce 1984. Nekrologem uveřejněným v *Rudém právu* 11. ledna je vyzdvihována opakovaně opět autorova válečná poezie či proletářské poezie 20. let, optikou režimu již dříve kritizované tituly jako *Píseň o Viktorce* (1950) nebo *Morový sloup* (1970) nejsou zmiňovány vůbec. Text převzatý původně z ČTK upravuje dle preferované vládní optiky i samotný básníkův život: neshody s oficiální komunistickou ideologií jsou popsány jako „básníkův vývoj měl své přílivy a odlivy“,²⁰⁶ Seifertovu cestu do SSSR popisuje jako významnou pro „obdiv k zázrakům moderní techniky,“ Seifert se však podle několika zdrojů naopak vrátil spíš s pocity deziluze.²⁰⁷

V příloze *Kmen* časopisu *Tvorba* se pak především akcentuje básníkovu vlastenectví. Miloš Pohorský v textu *Kdo odešel té noci 10. ledna?* oslavuje Seifertovy děkovné verše Rudé armádě ve sbírce *Přilba hlíny* (1945). Proměnu jeho poetiky pak Pohorský nevidí jako odklon od komunistických ideí a všeobjímajícího revolucionářského aktivismu, ale spíše jako Seifertovu fascinaci nostalgií, Prahou, ale hlavně láskou a krásou.

²⁰⁵ JANOUCH, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. s. 197–198.

²⁰⁶ Národní umělec Jaroslav Seifert. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1986, 66(91), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1986/1/11/1.png>.

²⁰⁷ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert* [online]. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert>.

Výrazný důraz je kladen, ve shodě s *Rudým právem*, na období proletářské, na Seifertův žižkovský dělnický původ a důvody, proč byl nespokojený s postavením chudších vrstev v kapitalistické společnosti 20. a 30. let, které Pohorský vidí jako jednoznačně odsouzené. Ne náhodou jsou proto Pohorským vyzdvihovány sbírky jako *Město v slzách* (1921) a *Samá láska* (1923). V tomto duchu je citován také osobní dopis Gustáva Husáka, kde se například píše: „Jako umělec svou tvorbou stál na straně pracujícího člověka, jeho zápasu za mír, pokrok a sociální spravedlnost.“²⁰⁸

„V Jaroslavu Seifertovi odešel jeden z největších českých básníků, který se již za svého života stal národním klasikem.“²⁰⁹ Na větě, kterou nekrolog *Rudého práva* končí, by se asi shodli všichni českoslovenští literární znalci té doby. Oficiálním státním kanálům se ale tato skutečnost přiznávala jen těžko, přes své snahy o přivlastnění si autora se jim totiž nikdy nepodařilo dostatečně vysvětlit proč tento obrovský literární i intelektuální talent svou prací i obecnými postoji trvale odmítal jejich ideologii. Tu přitom socialistické zřízení jako jedinou považovalo za bezchybnou a obecně akceptovatelnou.

Zcela odlišné postoje a hodnotové soudy pak můžeme číst v nekrologu *The New York Times*. Herbert Mitgang 11. ledna 1986 svůj text nese na dvou hlavních tématech, Seifertově boji za svobodu nejen pro literáty a žurnalisty, jeho osobní angažovanosti (Charta 77, Svaz československých spisovatelů...), zároveň jeho poetickou tvorbu v kontextu jejího již několikrát zmíněného složitého překladu do anglických a amerických vydání.²¹⁰

²⁰⁸ POHORSKÝ, Miloš. KDO ODEŠEL TĚ NOCI NA 10. LEDNA? *Tvorba* (příloha *Kmen*). Praha: 1986, číslo 3, ročník 44, strana 4.

²⁰⁹ Národní umělec Jaroslav Seifert. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1986, 66(91), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1986/1/11/1.png>.

²¹⁰ JAROSLAV SEIFERT, CZECH POET, IS DEAD. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1986/01/11/obituaries/jaroslav-seifert-czech-poet-is-dead.html?searchResultPosition=1>.

6. Závěr

Hlavním cílem práce bylo především nastínit rozdílné přístupy vybraných periodik ke tvoření textů o Jaroslavu Seifertovi, následně v komparaci mezi sebou, ale také s dalšími zdroji tak práce měla vykreslit ucelený obraz o životě Jaroslava Seiferta. Z výsledků analýzy je patrná odpověď na VO2. Ať už média stojí na jakékoli straně názorového či hodnotového spektra, osobu a činy Jaroslava Seiferta se snaží si ze svých pozic přivlastnit. Konkrétně pro oficiální státní periodika v Československu je to přesvědčený socialista, který svou tvorbou reprezentuje a utvrzuje vládu proletariátu v zemi. Naopak jak pro československá samizdatová, tak západní demokratická média je Seifert symbolem možná nenápadnějšího, o to ale silnějšího a stabilnějšího odporu vůči totalitě.

Přestože výchozí pozice mohou působit do jisté míry analogicky, z analýzy textů plyne, že motivace těchto dvou pólů se výrazně liší. Jak bylo výše zmíněno, Jaroslav Seifert není pro oficiální režimní periodika před rokem 1984 jméno, které by sama chtěla jakkoli připomínat. Básník se v době normalizace v Československu zřetelně vyjadřuje proti tehdejší politice KSČ, neschvaluje okupaci vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 nebo ze své pozice předsedy Svazu československých spisovatelů do roku 1970 kritizuje personální čistky v kultuře a znovuoobnovení všeobjímající cenzury ve společnosti. Příkladem uveďme výsledky pozorování prezentované v kapitole 5.5. *Publikační činnost v letech 1970 až 1984*. Během sledovaných 14 let se jméno básníka ve dvou oficiálních periodických prakticky vůbec neobjevuje, a to i přesto, že v této době nakonec může omezeně publikovat své literární texty. Příkladem uveďme sbírku *Deštník z Piccadilly* (1979) či *Býti básníkem* (1983).

Zlom přichází právě v roce 1984, kdy švédská Královská akademie věd vyhlašuje laureáty Nobelových cen. Když tu za literaturu získává právě Seifert, ve společnosti už tak značně oblíbený autor opět nabírá na popularitě. Oficiální komunistická propaganda se proto snaží najít způsob, jak v narativu nahlížení na Jaroslava Seiferta opět převzít svou vedoucí úlohu. „Bylo to prostě jediné možné řešení; utajit to nešlo, tak se to muselo zasadit do patřičného interpretačního rámce,“ zmiňuje v rozhovoru profesor Petr Bílek.²¹¹ Podle *Rudého práva* i *Tvorby* je tak Seifert obratem v Československu státem podporovaný a prověřený autor. Autoři těchto textů záměrně vytrhávají z kontextu počty nákladů básnickových sbírek tak, aby se zdálo, že je v domovině hojně vydávaným.

²¹¹ Příloha č.1

Jak ale tato práce ukazuje na příkladu jiných, v režimu opravdu prominentních autorů jako Miroslava Floriana nebo Jana Pilaře, vychází Seifertovy současné tvorby v komparaci nepoměrně málo.

V životě i díle Jaroslava Seiferta se snaží autoři těchto médií nalézt a zdůrazňovat přesně ty momenty, které by básníka mohly vykreslovat jako někoho s bytostně komunistickým přesvědčením. V *Tvorbě* redaktor Miloš Pohorský například detailně rozebírá Seifertovu válečnou tvorbu, sbírky jako *Kamenný most* (1944) a především *Přilbu z hlíny* (1945), která explicitně vzdává holt osvoboditelům Československa z řad Rudé armády. Jak plyne z analýzy textů, druhým vztyčným bodem se pro redaktory stává Seifertovo mladické a vcelku krátké období proletářské poezie, především tedy sbírky jako *Město v slzách* (1921) či *Samá láska* (1923). V těchto textech tak zůstává zcela opomíjená tvorba Seifertova období poetismu či úplný závěr jeho tvorby, tedy sbírky jako *Morový sloup* (1980) či *Býti básníkem* (1983), které se ve sledovaných periodících nedočkaly žádné kritické reflexe.

Této manipulace s veřejným míněním si všímá také autor textu *Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů* Josef Škvorecký.²¹² Právě tento jeho text v samizdatovém časopisu *Západ* zároveň ukazuje silné hodnotové zabarvení také samizdatových textů v této době. Nakonec v obou sledovaných samizdatových médiích se objevuje obecná čeština, stejně tak jako protikomunistický slovník jako „estébáci“ nebo přirovnání typu „ghetto obehnané zdí“. Československý samizdat i exilová periodika se samozřejmě neuchyluje k praktikám jako lhaní či manipulace rozhodně ale jeho texty nelze označit za nezáčastněné.

Poněkud větší odstup a nadhled lze naopak najít u analyzovaných textů *The New York Times* a *Le Monde*. Jaroslav Seifert je v západních reflexích popisován často jako outsider či autor, který své ocenění dostal především z politických důvodů. I v těchto textech je přitom nastolena otázka, zda vůbec lze jakékoli umělecké ocenění předávat pouze za estetické hodnoty díla. Jak ale upozorňuje Petr Bílek, přesné motivace poroty Nobelovy ceny známé nejsou a přisuzovat jejich rozhodnutí potřebu ocenění čisté kvality díla nebo spíše osobnosti umělce jako takového, je podle něj čistě spekulativní otázka.²¹³

²¹² ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky* [online]. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

²¹³ Příloha č. 1

Výrazným tématem, které se do obsahu vybraných zahraničních periodik propisuje, je také problematika Seifertových překladů. Několikrát francouzský i americký tisk ve shodě zmiňují, že sebelepší překlad ze Seifertovy poezie, která je v mnoha svých aspektech výsostně česká, zákonitě ubírá na kvalitě.

Z výše uvedeného lze shrnout, že odpověď na VO1, tedy zda byl život a dílo nobelisty Jaroslava Seiferta mediálně ve vybraných československých a zahraničních médiích prezentován na adekvátním prostoru a takovou formou, která odpovídá jeho významu, je kladná jen z části. V analyzovaných západních periodikách se básníkovi dostává značného prostoru, a to nejen jeho osobnosti a politickým postojům, ale také alespoň v jednotkách případů vybraná periodika kriticky reflektují jeho dílo. Naopak v kontextu československých médií je Seifertův mediální obraz značně neúměrný míře významu Nobelovy ceny, ale také jeho popularity v zemi. Bílek v tomto kontextu připomíná, že povědomí o Jaroslavu Seifertovi bylo a stále je především záležitostí spíše kulturní elity. „U ní v zapomnění neupadl, naopak těmi sbírkami ze 60. let se výrazně připomněl a vstoupil zpět do hry,“ píše Bílek.²¹⁴

Z uvedeného plyne, že Jaroslav Seifert je osobnost mnohvrstevnatá a kompletní popis s hloubkovou analýzou jeho díla nesnese přílišné zjednodušování či zplošťování, jehož příklady měla tato práce možnost analyzovat. Samozřejmě právě u takto nejednoznačného a komplexního umělce je o to těžší jeho poselství či způsob myšlení a umělecké práce přenést autenticky.

²¹⁴ Příloha č.1

7. Summary

The main goal of the work was primarily to outline the different approaches of selected periodicals to the creation of texts about Jaroslav Seifert, then in comparison with each other, but also with other sources, the work should draw a comprehensive picture of Jaroslav Seifert's life. The results of the analysis show a response to VO2. No matter what side of the opinion or value spectrum the media are on, they try to appropriate Jaroslav Seifert's person and action from their positions. Specifically for the official state periodicals in Czechoslovakia, he is a convinced socialist who represents and confirms the rule of the proletariat in the country with his work. On the contrary, for both the Czechoslovak samizdat and the Western democratic media, Seifert is a symbol of a perhaps more inconspicuous, but stronger and more stable resistance to totalitarianism.

Although the starting positions may seem somewhat analogous, the analysis of the texts shows that the motivations of the two poles differ significantly. As mentioned above, Jaroslav Seifert is not a name for the official regime periodicals before 1984 that it would like to mention in any way. During the period of normalization in Czechoslovakia, the poet clearly spoke out against the then policy of the Communist Party, he did not approve of the occupation by Warsaw Pact troops in 1968 or from his position as chairman of the Union of Czechoslovak Writers until 1970, he criticized the personnel purges in culture and the re-establishment of all-encompassing censorship in society. For example of the observation results presented in chapter 5.5. Publishing activity between 1970 and 1984. During the monitored 14 years, the poet's name practically does not appear at all in two official periodicals, despite the fact that during this period he was finally able to publish his literary texts to a limited extent. Examples include the collection *Umbrella from Piccadella* (1979) or *Being a Poet* (1983).

The turning point comes precisely in 1984, when the Swedish Royal Academy of Sciences announces the Nobel Prize laureates. When it is Seifert who wins, the already very popular author in society gains popularity again. Official communist propaganda is therefore trying to find a way to once again assume its leading role in the narrative of Jaroslav Seifert. "It was simply the only possible solution; it was impossible to hide it, so it had to be placed in an appropriate interpretive framework,"

mentions Professor Petr Bílek in the interview.²¹⁵ According to *Rudé právo* and *Tvorba*, Seifert is now a state-supported and verified author in Czechoslovakia. The authors of these texts deliberately take out of context the numbers of the costs of the poet's collections so that it seems that it is widely published in the homeland. However, as this work shows on the example of other, really prominent authors such as Miroslav Florian or Jan Pilař, a comparison of Seifert's contemporary work results in disproportionately little.

In the life and work of Jaroslav Seifert, the authors of these media try to find and emphasize exactly those moments that could portray the poet as someone with essentially communist beliefs. In *Tvorba*, editor Miloš Pohorský, for example, analyzes in detail Seifert's wartime work, collections such as *Kamenný most* (1944) and especially *Přílba z hlíny* (1945), which explicitly pays tribute to the Red Army liberators of Czechoslovakia. As can be seen from the analysis of the texts, the second point of reference for the communist editors is Seifert's youthful and rather short period of proletarian poetry, especially collections such as *Město v slzách* (1921) or *Samá láska* (1923). In the previously mentioned texts, the work of Seifert's poetic period or the complete conclusion of his work remains completely neglected, i.e. collections such as *Morový sloup* (1980) or *Býti básníkem* (1983), which did not receive any critical reflection in the monitored media.

This manipulation of public opinion is also noticed by the author of the text *Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů* Josef Škvorecký.²¹⁶ At the same time, this text of his in the samizdat magazine *Západ* shows the strong value coloring of samizdat texts at this time as well. Finally, general czech language appears in both monitored samizdat media, as well as anti-communist vocabulary such as "estébáci" or "zdi obehnané ghetto". Of course, the Czechoslovak domestic and exile samizdat does not resort to practices such as lying or manipulation, but its texts certainly cannot be characterized as non-participating.

On the other hand, somewhat greater distance and perspective can be found in the analyzed texts of *The New York Times* and *Le Monde*. Jaroslav Seifert is often described in Western reflections as

²¹⁵ Příloha č.1

²¹⁶ ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky [online]*. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

an outsider or an author who received his award primarily for political reasons. Even in these texts, the question is raised whether any artistic award can be given only for the aesthetic value of the work. But as Petr Bílek points out, the exact motivations of the Nobel Prize jury are not known, and attributing their decision to the need to appreciate the pure quality of the work or rather the personality of the artist as such is, according to him, a purely speculative question.²¹⁷

The issue of Seifert's translations is also a significant topic that is prescribed in the content of selected foreign periodicals. Several times the French and American press have mentioned in unison that even the best translation of Seifert's poetry, which is in many aspects supremely Czech, inevitably reduces the quality.

From the above, it can be summarized that the answer to VO1, i.e. whether the life and work of the Nobel laureate Jaroslav Seifert was presented in the media in selected Czechoslovak and foreign media in an adequate space and in a form that corresponds to the principles of journalistic ethics, is only partly positive. In the analyzed Western periodicals, the poet is given considerable space, not only to his personality and political attitudes, but also, at least in some cases, the selected periodicals critically reflect on his work. On the contrary, in the context of the Czechoslovak media, Seifert's media image is greatly disproportionate to the degree of significance of the Nobel Prize, but also to his popularity in the country. In this context, Bílek recalls that awareness of Jaroslav Seifert was and still is primarily a matter of the cultural elite. "He didn't fall into oblivion with her, on the contrary, with those collections from the 1960s, he was significantly remembered and got back into the game," writes Bílek.²¹⁸

It follows from the above that Jaroslav Seifert is a multi-layered personality, and a complete description with an in-depth analysis of his work cannot bear excessive simplification or flattening, examples of which this work had the opportunity to analyze. Of course, with such an ambiguous and complex artist, it is all the more difficult to convey his message or way of thinking and artistic work authentically.

²¹⁷ Příloha č.1.

²¹⁸ Příloha č.1

8. Zdroje

8.1 Knižní zdroje

ANDREAS Petr. *Vybírat a posuzovat. Literární kritika a interpretace v období normalizace*. Praha: Pistorius & Olšanská, 2016. s. 46. ISBN: 978-80-87855-55-3.

BALAJKA, Bohuš, Emil CHAROUS a Ladislav SOLDÁN. *Přehledné dějiny literatury*. Praha: Fortuna, 1995. ISBN: 80-7168-781-2.

BLÁHOVÁ, Kateřina in JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. ISBN: 978-80-200-1631-7.

CUHRA, Jaroslav. *Trestní represe odpůrců režimu v letech 1969–1972*. Praha: ÚSD AV ČR, 1997. ISBN 80-85270-64-1.

ČERNÝ, Václav. *Paměti I. 1921-1938*. Brno: Atlantis, 1994. ISBN: 80-7108-072-1.

ČORNEJ, Petr. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. ISBN: 978-80-200-1631-7.

DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1969. Anatomie jednoho mocenského zvratu*. Praha – Brno: ÚSD Doplněk, 2006. ISBN: 80-7239-204-2.

EVENO, Patrick. *Le journal „Le Monde“: une histoire d'indépendance*. Paříž, Éditions Odile Jacob: 2001, ISBN 2-7381-0946-2. Dostupné z: https://books.google.cz/booksid=PfU98h8YESsC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

FLEIŠMAN, Jiří. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014 ISBN: 978-80-87899-12-0.

HORA, Josef a Antonín Matěj PÍŠA. *Poesie a život: úvahy, studie, soudy*. V Praze: Československý spisovatel, 1959, ISBN: 978-80-200-1631-7.

JANOUC, František. *Šel básník chudě do světa. Nobelova cena pro Jaroslava Seiferta*. Praha: Český spisovatel, 1995. ISBN: 22-039-95.

JAREŠ, Michal. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008.. ISBN: 978-80-200-1631-7.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-698-8.

KOSTKA NEUMANN, Stanislav. *Čtení o Jaroslavu Seifertovi*. Praha: Institut pro studium literatury, 2014. ISBN: 978-80-87899-12-0.

LASWELL, Harold. *Power and Personality*. Londýn: Routledge, 1948. ISBN: 978-1-4128-1032-6.

- LEHÁR, Jan. *Česká literatura od počátků k dnešku. 2., dopl. vyd. [i.e. 3. vyd.]*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN: 978-80-7106-963-8.
- MCQUAIL, Dennis. *Media Performance: Mass Communication and the Public Interest*. New York: SAGE Publications, 1992. ISBN: 0-8039-8295-X.
- MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury, Osobnosti, díla, instituce, S-T*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1670-6.
- NEČAS, Vlastimil. *Agenda setting. Teoretická východiska*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2006. ISBN: 978-80-7330-151-4.
- OSVALDOVÁ, Barbora, ČEŇKOVÁ, Jana. *Česká publicistika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. ISBN: 978-80-200-2754-2.
- PEŠAT, Zdeněk. *Dialogy s poezií* [online]. Praha: Československý spisovatel, 1985, Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/cs/handle/11222.digilib/107831>.
- PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert*. Praha: Československý spisovatel, 1991. ISBN: 80-202-0265-X.
- PŘIBÁŇ, Michal a kol. *Český literární samizdat*. Praha: Academia, 2018. ISBN: 978-80-200-2903-4.
- RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu*. Praha: AlbatrosMedia, 2020. ISBN 978-80-7601-334-6.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Analýza mediálního diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN: 978.80-246-2884-4.
- SCHUDSON, Michael. *Discovering the news: A social history of American Newspapers*. New York: Basic Books, 1981. ISBN 978-0465016662. (anglicky).
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2014. ISBN: 978-80-247-3568-9.
- SEIFERT, Jaroslav. *Býti básníkem*. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN: 22-140-84.
- SLOMEK, Jaromír. *Průvodce Prahou Jaroslava Seiferta*. Praha: Academia, 2017. ISBN: 978-80-200-2622-4.
- TCHOUKARINE, Igor. *Českoslovenští turisté v Jugoslávii: od Stalivovy smrti po Pražské jaro*. In: *Paměť a dějiny*, roč. 13, 2019. ISBN: 978-80-87899-12-0.
- TRAMPOTA, Tomáš. VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-683-4.
- ZACH, Aleš. *Dějiny české literatury 1945–1989, Díl IV 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. ISBN: 978-80-200-1631-7.

8.2 Periodika

1984 Nobel Laureate's Books Hard to Find. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/11/02/books/1984-nobel-laureate-s-books-hard-to-find.html?searchResultPosition=8>.

AROUND THE WORLD; Czech Communist Party Lauds Nobel Laureate *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/14/world/around-the-world-czech-communist-party-lauds-nobel-laureate.html?searchResultPosition=12>.

BLAHOPŘÁNÍ J. SEIFERTOVI. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1984, 65(242), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/10/12/7.pn>

Aktuální dokument neobsahuje žádné prameny.g.

Býti básníkem [online]. Praha, 1984, 65(293), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/12/11/1.png>.

CRITIC'S NOTEBOOK; THE WRITER'S SKILL IN ADAPTING TO THE COLLOQUIAL. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/12/20/books/critic-s-notebook-the-writer-s-skill-in-adapting-to-the-colloquial.html?searchResultPosition=7>.

ČEJKA, Jaroslav. Nobelova cena pro českou literaturu. *Tvorba*. Praha: 1984, číslo 42. strana 6.
ÉLOGE D'UN POÉTE INCONNU: Le Monde [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/10/15/eloges-d-un-poete-inconnu_3006108_1819218.html.

JAROSLAV SEIFERT, CZECH POET, IS DEAD. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1986/01/11/obituaries/jaroslav-seifert-czech-poet-is-dead.html?searchResultPosition=1>.

JAROSLAV SEIFERT, CZECH POET, WINS NOBEL LITERATURE PRIZE. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/12/books/jaroslav-seifert-czech-poet-wins-nobel-literature-prize-4971.html?searchResultPosition=2>.

KOSTKA NEUMANN, Stanislav. Pokročili jsme a pokračujeme. *Tvorba*. 1945. č. 14. s. 1. Dostupné z: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/PshowPage.do?it=0&id=5456734>.

KRATOCHVÍL, Jiří. Česká literatura teď. *Vokno* [online]. © VONS.cz, [cit. 5. 10. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.vons.cz/data/pdf/vokno/vokno_12.pdf.

LE „BIAFRA DE L'ESPRIT“ LA NORMALISATION A MARQUÉ LA FIN D'UNE CULTURE: Le Monde [online]. Paříž, 1972 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1972/11/03/le-biafra-de-l-esprit-la-normalisation-a-marque-la-fin-d-une-culture_3035083_1819218.html.

LES ACADÉMICIENS SUÉDOIS: SA POÉSIE A ÉTÉT ET EST ENCORE UNE ACTE POLITIQUE: Le Monde [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/10/13/les-academiciens-suedois-sa-poesie-a-ete-et-est-encore-un-acte-politique_3006334_1819218.html.

LES SAVANTS EXCLUS DU PARTI AU DE L'UNIVERSITÉ POUR DES MOTIFS POLITIQUES NE POURRONT PUBLIER LEURS TRAVAUX: Le Monde [online]. Paříž, 1972 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1972/12/27/les-savants-exclus-du-parti-ou-de-l-universite-pour-des-motifs-politiques-ne-pourront-publier-leurs-travaux_2393568_1819218.html.

LITTLE-KNOWN IN U.S., NOBEL POET PRAISED HERE. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1984/10/12/books/little-known-in-us-nobel-poet-praised-here.html?searchResultPosition=9>.

Manipulátoři s Nobelovou cenou. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1984, 65(248), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1984/10/19/7.png>.

Národní umělec Jaroslav Seifert. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1986, 66(91), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1986/1/11/1.png>.

Národní umělec Jaroslav Seifert jubuluje. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1981, 62(225), 1 [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1981/9/23/5.png>.

NYTIMES:COM. *A Paris Museum Looks Back, and Ahead* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/10/03/arts/paris-musee-dorsay.html>. (anglicky).

NYTIMES:COM. *Nancy Van de Vate, 92, Composer and Advocate for Women in Music, Dies* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/09/30/arts/music/nancy-van-de-vate-dead.html>. (anglicky).

NYTIMES:COM. *Viet Thanh Nguyen: Spy, Sympathizer, Son* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2023/10/03/books/viet-thanh-nguyen-man-of-two-faces.html>. (anglicky).

O míru, evropské bezpečnosti a historické pravdě. *Rudé Právo* [online]. Praha, 1985, 65(91), 1 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1985/4/18/1.png>.

PIQUARD, Alexandre. *Pigasse a cédé une minorité de sa part à Kretinsky, tout changement de contrôle sera soumis à accord* [online]. ©The Guardian, 2018 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: [https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2018/10/25/le-monde-le-pole-d-independance-du-journal-obtient-un-droit-de-veto-en-cas-de-changement-de-controle_5374512_3236.html?.](https://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2018/10/25/le-monde-le-pole-d-independance-du-journal-obtient-un-droit-de-veto-en-cas-de-changement-de-controle_5374512_3236.html?) (francouzsky).

POHORSKÝ, Miloš. KDO ODEŠEL TĚ NOCI NA 10. LEDNA? *Tvorba* (příloha *Kmen*). Praha: 1986, číslo 3, ročník 44, strana 4.

QUE FAIRE D'UN PRIX NOBEL DE LITTÉRATURE? Le Monde [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1977/07/13/la-charte-77-denonce-l-interdiction-de-quatre-cents-ecrivains_2860850_1819218.html.

SEIFERT, Jaroslav. *Sto hlasů o národní jednotě*. Praha: Lidové noviny, 1948. č: 47.

ŠKVORECKÝ, Josef. Básník Jaroslav Seifert, v parlandu pražských papalášů: Případ Seifert. *Západ: Časopis pro Čechy a Slováky* [online]. © Collegium Bohemicum in Canada, [cit. 5. 10. 2023]. s. 3–8. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/casopis_zapad/1985_3.pdf.

'THE WORD HANGS BACK'. *The New York Times* [online]. New York, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1985/06/30/books/the-word-hangs-back.html?searchResultPosition=13>.

UNE FORCE TRANQUILLE: Le Monde [online]. Paříž, 1984 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/10/13/les-academiciens-suedois-sa-poesie-a-ete-et-est-encore-un-acte-politique_3006334_1819218.html.

ÚV KSS. *Slovo do vlastních řad*. *Rudé právo*, 17. 5. 1969 [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1969/5/17/1.png>.

8.3 Internetové zdroje a diplomové práce

Avantgarda známá a neznámá 1. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/dejiny/dejiny-ceske-literatury>.

BRITANNICA.COM. *Le Monde: French newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Le-Monde>. (anglicky).

BRITANNICA.COM. *The New York Times: American newspaper* [online]. © Encyclopædia Britannica, Inc. 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/The-New-York-Times>. (anglicky).

ČINÁTL, Kamil. *Antologie ideologických textů: Poučení z krizového vývoje* (online). © Ústav pro studium totalitních režimů 2023 [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/antologie-ideologickyx-textu/pouceni-z-krizoveho-vyvoje/>.

ČT24.CZ. *Rudé právo byly noviny se světovým formátem a obrovským nákladem, které ale ve skutečnosti tolik lidí nečetlo* [online]. © Česká televize 1996–2021. [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/media/3188409-rude-pravo-byly-noviny-se-svetovym-formatem-a-obrovskym-nakladem-ktere-ale-ve>.

ČT24.CZ. *Samizdatové Vokno je kompletně dostupné na internetu* [online]. © Česká televize, 2008 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1431090-samizdatove-vokno-je-kompletne-dostupne-na-internetu>.

FERGUSON, Cleveland. *Yellow Journalism* [online]. © Tennessee State University, 2009 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://firstamendment.mtsu.edu/article/yellow-journalism/>. (anglicky).

LE MONDE, *Culture* [online]. ©The Guardian, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.lemonde.fr/culture/>. (francouzsky).

MAŇÁK, Vratislav. *Básník zpívá špatně: mediální ohlas Písně o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, Ph. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43521/DPTX_2010_2_0_323465_0_108119.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

MEDIAGURU.CZ. *Nová data: Blesk nejčtenější, čtenost zvýšily Hospodářské noviny*. [online]. © PHD, a.s. 2023. [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2023/05/nova-data-blesk-nejctenejsi-ctenost-zvysily-hospodarske-noviny/>. Nomination archive. © Nobel Prize. [cit. 5. 10 2023]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/nomination/archive/>.

NYT.CO.COM. *Our History* [online]. © The New York Times Company, 2023 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/company/history/our-history/>. (anglicky).

PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Seifert* [online]. © ÚČL AV ČR 2007 [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1114&hl=seifert+>.

PŘIBÁŇ, Michal. *Západ* [online]. © ÚČL AV ČR 2006-2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=239>.

SLOVNIKCESKELITERATURY.CZ. Tvorba (2) 1969 – 1992 [online]. © ÚČL AV ČR 2006-2008 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <http://www.slovnikeskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=233>.

STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Srpen 1969 – poslední pokus, jak uniknout z normalizační deprese* [online]. © Česká televize, 2009 [cit. 4. 10. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1389738-srpen-1969-posledni-pokus-jak-uniknout-z-normalizacni-deprese>.

ŠUCHMA, Miloš. *Kompletní elektronická verze časopisu Západ (1979-1993)* [online]. © Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/archiv-casopisu-zapad-1979-1993/>.

THARP, Martin. *The Samizdat Periodical Vokno and the Provincial Czech Underground in Historical and Social Perspective* [online]. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2021 [cit. 3. 10. 2023]. (anglicky). Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150873/140093846.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

VÁŇA, Tomáš. Vznik deníku The New York Times [online]. Praha: Fakulta sociálních věd. Univerzity Karlovy, 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/35581?show=full>.

VONS.CZ. *Vokno. Kompletní elektronická verze samizdatového časopisu (1979-1989)* [online]. © VONS.cz, 2014 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.vons.cz/vokno>.

VLTAVA.ROZHLAS.CZ. *Vokno do světa undergroundu. Příběh časopisu pro ty, kteří chtěli žít po svém, ale tak trochu jinak* [online]. © Český rozhlas, 2021 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vokno-do-sveta-undergroundu-pribeh-casopisu-pro-ty-kteri-chteli-zit-po-svem-ale-8522495>.

WILLSHER, Kim. *Tycoons given go-ahead for financial takeover of Le Monde* [online]. © The Guardian, 2010 [cit. 3. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/jun/28/tycoons-win-approval-of-le-monde-bid>. (anglicky).

ZAVORAL, Roman. [online]. © Radio Prague, 2008. [cit. 29. 3. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.krajane.net//articleDetail.view?id=1238&showDisabled=true>.

ZEMANČÍKOVÁ, Alena. Osudy Jiřiny Šiklové. Poslechněte si rozhlasové vzpomínky socioložky a signatářka Charty 77 [online]. © Český rozhlas [cit. 5. 10. 2023]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/osudy-jiriny-siklove-poslechnete-si-rozhlasove-vzpominky-sociolozky-a-signatarka-8497122>.

8.4 Zákony

Ústavní zákon č. 43/1971 Sb., zák. č. 44/1971 Sb., zák. ČNR č. 53/1971 SB., zák. ČNR č. 54/1971 Sb., zák. SNR č. 55/1971 Sb., zák. SNR č. 56/1971 Sb.

Institút komunikačných štúdií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Pavel Mazurec	Razítka podatelny: <div style="border: 1px solid blue; height: 80px; margin: 10px 0;"></div>
Matrículační ročník diplomantky/diplomanta: 2018/2019	
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 52665846@fsv.cuni.cz	
Studijní program/forma studia: žurnalistika/prezenční magisterské	
Název práce v češtině: Mediální obraz života a díla Jaroslava Seiferta v 70. a 80. letech 20. století	
Název práce v angličtině: Media coverage of Jaroslav Seifert's life and work in The Seventies and The Eighties of 20th Century	
Předpokládaný termín dokončení I.S. 2022/2023	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): V období tzv. normalizace se Jaroslav Seifert ocitá mimo oficiální režimní struktury a většinu díla vydává samizdatem. Částečná změna přichází až s udělením Nobelovy ceny v roce 1984. Kromě základní charakteristiky sledovaného období československých dějin si autor klade za cíl také analyzovat mediální recepci tohoto Seifertova období života i díla, a to jednak ve vybraných médiích československých, ale i v kumparaci s některými zahraničními periodiky.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem práce je kvantitativně-kvalitativní analýza mediálního obsahu o osobě a díle Jaroslava Seiferta. Jako osobnost československé literární historie jistě nese významnou úlohu na dotváření celkového obrazu československé poezie i prózy ve 20. století, autorovou hypotézou však je spíše systematické přehlížení tohoto autora oficiálními domácími periodiky.	
Předpokládaná struktura práce: 1. Stručná charakteristika sledovaného období (Představení politické a literárně - kulturní situace v Československu v letech 1970 až 1980) 2. Osobnost Jaroslava Seiferta (Představení osobnosti Jaroslava Seiferta a jeho autorské tvorby s důrazem na sledované období tzv. normalizace) 3. Představení a stručná charakteristika vybraných periodik 4. Kvantitativně-kvalitativní analýza mediálního obsahu o osobě a díle Jaroslava Seiferta , Odkas na udělení Nobelovy ceny, vybraná díla s akcentací na sbírku Býtí básníkem 5. Závěr (Posouzení výsledků a odpověď na stanovenou hypotézu)	
Vymezení podkladového materiálu: Rudé právo (analyzované období 1969-1989)	

<p>Tvorba (analyzované období 1969-1991) Vokno (analyzované období 1979-1989) New York Times (analyzované období 1969-1989) Le Monde (analyzované období 1969-1989)</p>
<p>Metody (techniky) zpracování materiálu: Výzkum dobového tisku od začátku roku 1970 do roku 1989, vyhledání textů týkajících se Jaroslava Seiferta a dění kolem jeho osoby a jejich následná kvalitativní obsahová analýza.</p>
<p>Základní literatura: HAGEN, I. – KONČELÍK, J. a kol. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha, Karolinum 2005. Publikace vzniklá na základě spolupráce Fakulty sociálních věd a univerzity v Erlangenu v Norimberku se zabývá vztahem médií a veřejné sféry a ukazuje rozbor kvantitativního rozboru mediovaných sdělení. JANOUŠEK, P. (ed.). Dějiny české literatury 1945–1989: IV. 1969–1989. Praha, Academia, 2008. Čtvrtý díl Dějin české literatury se věnuje proměně literárního života i produkce od roku 1969 až do sametové revoluce v roce 1989. Zabývá se proměnami poezie prózy i dramatu, myšlením o literatuře a literárním životem v Československu i exilu - včetně cenzury, časopisů a politicko-kulturních souvislostí. Část publikace je věnována také postavení literatury v masových médiích. PEŠAT, Z. Jaroslav Seifert. Praha, Československý spisovatel 1991. První porevoluční monografie Jaroslava Seiferta z dílny literárního historika Zdeňka Pešata nabízí dokumentární fotografie a informace o životě a díle významného českého básníka a držitele Nobelovy ceny za literaturu z roku 1984. JANOUCHEK, F. Šel básník chudě do světa. Český spisovatel, 1995. František Janouch shromáždil dopisy, přepisy rozhovorů, dobové novinové články, prohlášení nebo oficiální dokumenty, které se týkají udělení Nobelovy ceny Jaroslavu Seifertovi. RYCHLÍK, J. Československo v období socialismu. Vyšehrad, 2020. Historik Jan Rychlík v souvislostech popisuje základní mezníky období československých dějin v letech 1945 až 1989. Rychlík mimo jiné analyzuje také stav domácího mediálního trhu nebo vývoj cenzury na našem území v tomto období.</p>
<p>Diplomové a disertační práce k tématu: PETRČ, J. Vývoj Rudého práva v období 1972-1991. Diplomová práce. Praha, 2015. Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd. MAŇÁK, V. Básník zpívá špatně. Mediální ohlas Písně o Viktorce Jaroslava Seiferta v 50. letech 20. století. Diplomová práce. Praha, 2012. Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd. MIHALIOVÁ, T. Poezie Jaroslava Seiferta z období postismu. Praha, 2010. Univerzita Karlova Fakulta filozofická.</p>
<p>Datum / Podpis studenta/ky</p> <p style="text-align: right;">R.....</p>

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

<p>ČERNKOVY ANA Příjmení a jméno ožky/ped</p>

TERMÍNU UV
PODATELNY

O VE VY
PŘIJATÉ

EDITE INSTITUTU,
UTNÉ VYZVEDNO

PROSTŘEDNICT
SEKRETARIÁTU

TEZE IKSŽ SCHVAL GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍH PROGRAMU.

9. Seznam příloh

Příloha č.1: Drobný rozhovor s prof. PhDr. Petrem Bílkem, CSc.

Příloha č. 2: Portrét Jaroslava Seiferta z mládí (obrázek)

Příloha č.3 Portrét Jaroslava Seiferta z 80. let (obrázek)

10. Přílohy

Příloha č.1: Drobný rozhovor s prof. PhDr. Petrem Bílkem, CSc.

Dostal Jaroslav Seifert Nobelovu cenu za literaturu z politických důvodů? Nebo to byly důvody literární, navázány na čistě na jeho autorské kvality?

O tom lze jen spekulovat, proč byl pro Nobelovu cenu vybrán, nikdy nezjistíme, Švédská akademie důvody nezveřejňuje. Část jeho díla (Odlévání zvonů, Morový sloup, Deštník z Picadilly) v anglických překladech měli, ale politická dimenze byla jistě taky ve hře.

V 70. letech znělo z oficiálních médií o Jaroslavu Seifertovi ticho, mohly za to hlavně jeho občanské postoje a vyjádření k okupaci v roce 1968?

Nejen okupace. Seifert byl předsedou Svazu čs. spisovatelů a výraznou ikonou dění v rámci reformy komunismu.

Přestože ho oficiální tisk ostentativně ignoroval, jaký měli ještě před Nobelovou cenou k básníkovi vztah českoslovenští občané? Mohl vůbec Jaroslav Seifert u Čechů upadnout v zapomnění? A jak se tento vztah změnil po roce 1984?

Valná většina občanů vůbec nevěděla (a ani dnes by nevěděla), kdo Jaroslav Seifert byl. Povědomí o něm je jen záležitostí kulturní elity a u ní v zapomnění neupadl, naopak těmi sbírkami z 60. let se výrazně připomněl a znovu vstoupil do hry.

Na podzim 1984, když bylo oznámeno, že Jaroslav Seifert bude laureátem Nobelovy ceny za literaturu, komunistická média dlouhou dobu mlčela, popřípadě se omezovala jen na několikastrovné agenturní zpravodajství k tématu. Čím si vysvětlujete, že za několik týdnů ale na tomto poli proběhla jistá změna a oficiální komunističtí novináři se rozhodli místo přehlížení Seifertův úspěch prezentovat jako vítězství socialistické literatury?

Protože mlčet nešlo trvale a pořád. A jim zjevně došlo, že spíše než mlčení je třeba to uchopit s patřičnou interpretací. Proto ČST vysílala, jak Jan Pilař Seifertovi blahopřeje. I ten tón tisku se postupně mění. Bylo to prostě jediné možné řešení; utajit to nešlo, tak se to muselo zasadit do patřičného interpretačního rámce.

V mnoha textech *Rudého práva* nebo kulturně-společenského týdeníku *Tvorba* té doby se objevují Seifertovy portréty redukující jeho tvorbu na dvě hlavní linie – proletářskou tvorbu

20. let a protiválečnou poezii. Proč ostatní díla režimu vadila?

Protože ta vynechávaná část tvorby neilustrovala to, co bylo považováno za kanonické a stěžejní pro dobový výklad literární historie. Proto byla proletářská poezie vnímána jako hodnotnější než třeba poetistická tvorba.

V textech především zahraničních periodik se v roce 1984 objevuje myšlenka, že Jaroslav Seifert se nobelistou stal především z politických důvodů. Literatura a vlastně všechna kultura nakonec ale vždy musí vznikat v určitém společenském kontextu, je tedy možné, aby Nobelův výbor či jakákoli jiná komise hodnotila pouze čistě estetické hodnoty daného díla?

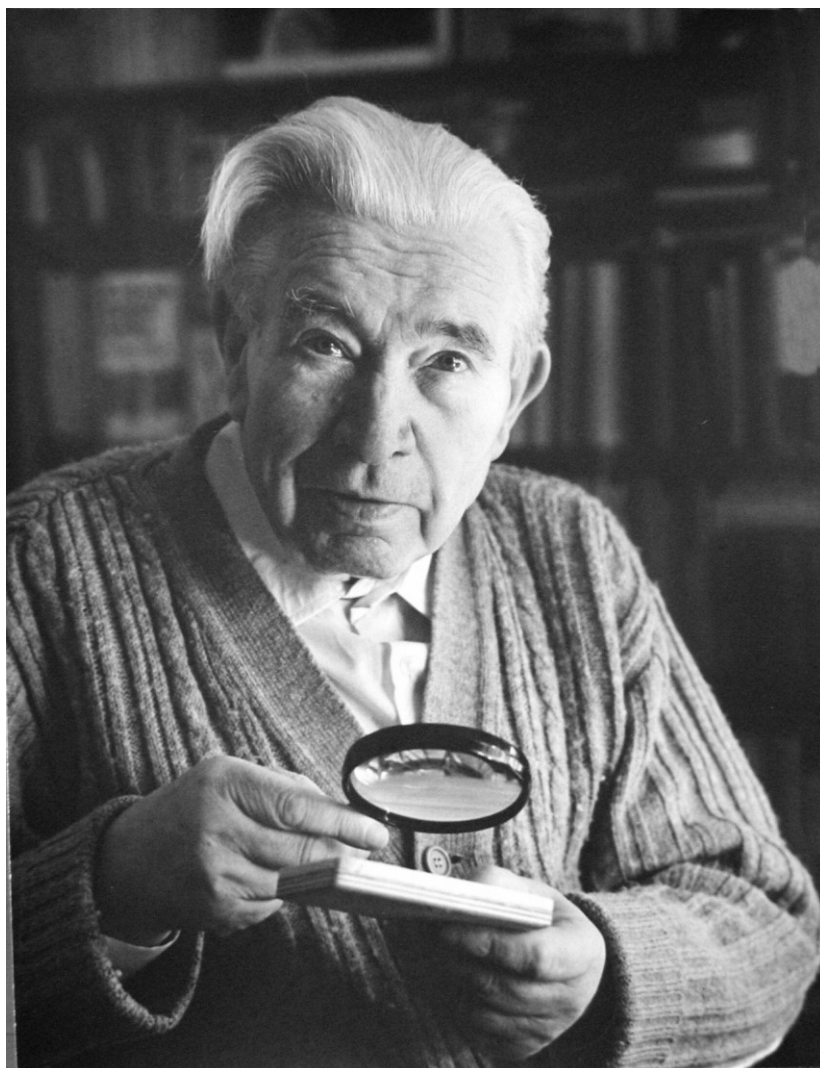
To je čistě spekulativní a neumím odpovědět. Nevíme nic o tom, jak co ti, kdo cenu udělují, hodnotí a co berou v potaz.

Příloha č. 2: Portrét Jaroslava Seiferta z mládí

Zdroj: Muzeum literatury

Příloha č. 3: Portrét Jaroslava Seiferta z 80. let

Zdroj: Městské muzeum Kralupy nad Vltavou